

**Нікон Н. О.
Гвоздецька Б. Г.**

Теорії сучасного суспільства

Навчально-методичний посібник

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2025

УДК 316.346:37
Н64

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Національного університету «Одеська політехніка»
Протокол № 5 від 05.11. 2025 р.*

Рецензенти:

доктор соціологічних наук, професор Олена ЛІСЕЄНКО
кандидат соціологічних наук, доцент Тамара МОСІЙЧУК

Нікон Н. О.

Н64 Теорії сучасного суспільства : навч.-метод. посіб. /
Н. О. Нікон, Б. Г. Гвоздецька. Одеса : видавець Букаєв Вадим
Вікторович, 2025. 116 с.

ISBN 978-617-7790-60-9

Посібник знайомить з комплексом законів та закономірностей функціонування сучасного суспільства, тенденціями розвитку соціальних процесів та специфікою життєдіяльності особистості у сучасному суспільстві.

Призначений для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності П10 «Соціальна робота та консультування», викладачів та всіх зацікавлених.

УДК 316.346:37

ISBN 978-617-7790-60-9

© Нікон Н. О., Гвоздецька Б. Г., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
АКТУАЛЬНІСТЬ ДИСЦИПЛІНИ	9
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	13
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	17
МЕТОДИ НАВЧАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	18
ФОРМИ РОБОТИ ПРИ ОПАНУВАННІ ДИСЦИПЛІНИ	21
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	22
Тема 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі	22
Тема 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві	25
Тема 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства.....	28
Тема 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення сучасного суспільства	31
Тема 5. Масове суспільство та формування «масової» людини	35
Тема 6. Становлення теорії інформаційного суспільства	37
Тема 7. Теорія суспільства споживання	41
Тема 8. Теорія суспільства ризиків	44
ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	46
Практичне заняття 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі	48
Практичне заняття 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві	51
Практичне заняття 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства	53
Практичне заняття 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення в сучасного суспільства	54
Практичне заняття 5. Масове суспільство та формування «масової» людини	56

Практичне заняття 6. Становлення теорії інформаційного суспільства.....	57
Практичне заняття 7. Теорія суспільства споживання.....	60
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	62
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	64
Заняття 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі.....	65
Заняття 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві	65
Заняття 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства.....	66
Заняття 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення в сучасного суспільства	67
Заняття 5. Масове суспільство та формування «масової» людини	67
Заняття 6. Становлення теорії інформаційного суспільства ...	68
Заняття 7. Теорія суспільства споживання.....	68
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ	69
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ.....	79
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	90
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	105
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Людство існує на Землі близько півмільйона років. І з давніх-давен люди, живучи в колективі, замислювалися про особливості та закономірності спільного життя, прагнули забезпечити його організованість і стабільність. Форми спільної діяльності людей з часом збільшуються. Однією із відомих є наприклад, землеробство – необхідна основа існування осілих поселень – дана форма спільної діяльності людей нараховує приблизно 12 тис. років.

Історія цивілізацій налічує трохи більше шести тисячоліть. Якщо уявити весь час існування людства, як одну добу, то виявиться, що землеробство було винайдено в 23 год. 56 хв., цивілізації з'явилися в 23 год. 57 хв., а сучасні суспільства в 23 год. 59 хв. 30 сек. Проте за ці тридцять секунд сталося, можливо, стільки ж змін, скільки за весь день людства.

Знання про людство та його розвиток, місце і роль у ньому людини формувалося та накопичувалося спираючись на уявлення первісних людей, відображених у міфах, легендах та героїчному епосі. З часом, приблизно два з половиною тисячоліть тому, на основі первісної міфології виникає філософія, яка на перших етапах свого існування була сукупним знанням про світ і містила в собі елементи астрономічних, математичних, фізичних та інших знань. Окремою галуззю філософії як «цариці всіх наук» поступово стає соціальна філософія, вбираючи в себе численні спроби пояснення суспільних явищ, суті та призначення людини. Однак, *сучасний світ* – величезна система зі складною структурою та взаємозв'язком підсистем. Усі процеси в ній, насамперед характеризуються високою динамікою, тому досить проблематично робити прогнози подальших змін, виділяти основні тенденції розвитку. Для осмислення та пояснення соціальних трансформацій, що радикально змінили образ цивілізації, соціальної філософії виявилось недостатньо. Осмислити і оцінити сучасні процеси у суспільстві, які зачіпають його глибинну суть, як основу людської події,

взаємодії і, як наслідок, можливості існування людини прагне дати, передусім, така наука як соціологія. Проте, для розуміння суспільних процесів соціологи спираються і на соціальну філософію, і психологію (психоаналіз), і культурологію як науку про людські цінності, і економіку, і політологію, тощо.

Соціологічні теорії розрізняють за рівнем узагальнення: загальні теорії (мегасоціологія), теорії середнього рівня (макросоціологія, що аналізує великі соціальні спільноти) та мікротеорії (мікросоціологія, зосереджена на міжособистісних взаємодіях у повсякденності).

У спрощеному вигляді соціальну систему можна уявити як піраміду, де всі її

У науці суспільство розглядають через кілька головних питань, які пов'язані між собою. Спочатку з'ясовують, що таке суспільство. Потім – чи воно змінюється, як саме відбуваються ці зміни, які є їхні причини, хто їх визначає та які існують типи суспільств у процесі розвитку. Тобто головне завдання – зрозуміти сутність і механізми соціальних змін.

Перше коло питань – «Що таке суспільство?» – стосується його будови, складових частин, умов, що забезпечують його єдність, та процесів, які в ньому відбуваються. Вчені по-різному пояснюють ці моменти, створюючи теорії про соціально-демографічний і класовий устрій, соціальну стратифікацію, етнічну структуру тощо. Серед відомих дослідників – Г. Спенсер, К. Маркс, М. Вебер, Р. Дарендорф та інші.

Проблема суспільних змін зводиться до двох основних питань: чи розвивається суспільство і чи є цей розвиток незворотним. Відповіді на них поділяють загальносоціологічні концепції на два напрями: теорії прогресивного розвитку та теорії історичної циклічності.

У першому випадку суспільство розглядають як таке, що постійно рухається вперед і не повертається назад. Таку позицію відстоювали мислителі епохи Просвітництва, представники позитивізму, марксизму та інших шкіл.

У другому випадку акцент робиться на ідеї повторюваності: суспільство чи його окремі підсистеми розвиваються за колом, проходячи періоди розквіту і занепаду з поверненням до вихідних форм. Цей підхід відображений у вченні Платона й Аристотеля про державні устрої, у концепції «культурно-історичних типів» М. Данилевського, у «морфології культур» О. Шпенглера, у теорії замкнених цивілізацій А. Тойнбі, у соціальній філософії П. Сорокіна та інших дослідників.

Наступний напрям досліджень зосереджується на питанні напряму суспільного розвитку. Тут ідеться про те, чи суспільство, людина та їхні взаємини з оточенням рухаються шляхом удосконалення, чи навпаки – відбувається деградація. Відповіді на ці питання поділяють концепції на два напрями: теорії прогресу (оптимістичні) та теорії регресу (песимістичні). До перших належать позитивізм, марксизм, теорії технологічного детермінізму та соціал-дарвінізм. До других – окремі теорії бюрократії, еліт, песимістичні версії технологічного детермінізму, а також концепції Л. Гумільова, Ж. Гобіно та інших.

Проблема механізмів прогресу включає питання про його умови, джерела й рушійні сили. На мегарівні її пояснюють за допомогою однофакторних та багатфакторних теорій, а також теорій еволюції й революції. Однофакторні концепції пов'язують прогрес із дією лише одного визначального чинника, перебільшуючи його роль, наприклад біологічного (біологізм, органіцизм, соціал-дарвінізм) чи ідеального (погляди М. Вебера). Багатфакторні підходи, визнаючи провідний вплив певного чинника, водночас намагаються врахувати й інші обставини, що формують розвиток (К. Маркс, неомарксиста та інші).

Питання про співвідношення значення особистості та ролі соціальних спільнот у процесі суспільних змін відображається в різних теоріях. Одні з них наголошують на провідній ролі спільнот як головної рушійної сили (етатизм, фашизм, радикальний псевдомарксизм, етнонаціоналізм). Інші, навпаки, підкреслюють пріоритет особистості над будь-якими

колективними утвореннями (позитивізм, соціалізм, неомарксизм).

Проблема типів і моделей розвитку суспільства проявляється у двох підходах: теоріях, що абсолютизують окремий фактор (редукціонізм), та комплексних теоріях, які прагнуть поєднати кілька підходів.

Щодо періодизації розвитку суспільства, то на мегарівні найбільшого поширення набули два напрями. Перший – формаційний (К. Маркс), де розвиток розглядається як послідовність суспільно-економічних формацій. Другий – цивілізаційний (Л. Морган, Ф. Енгельс, Ф. Тьонніс, Р. Арон, Д. Белл та ін.), у якому суспільства типологізуються за різними ознаками. В основі підходу К. Маркса лежить критерій способу виробництва. Цивілізаційний підхід є більш багатограним, оскільки саме поняття «цивілізація» має різні значення. Найчастіше його зводять до територіального критерію (наприклад, європейське суспільство чи цивілізація) або релігійного (ісламське суспільство).

Отже, серед наук, що прагнуть дати раціональне пояснення людського життя, особливе місце належить соціології. Сучасна соціологія відображає багатоманітність способів організації людей у суспільстві та різні фактори їхньої взаємодії, тому вона представлена цілою низкою теорій і концепцій. Жодна з них не претендує на абсолютну істину, але разом вони формують плюралістичне бачення соціальної реальності. Соціологічні підходи, хоча й різні за змістом, часто взаємодоповнюють і збагачують один одного. Деякі з них розкривають внутрішню логіку суспільного розвитку та окреслюють його перспективи. Аналіз сучасних концепцій суспільства допомагає краще зрозуміти механізми його еволюції, сприяти збалансованому розвитку, уникати деформацій та створювати оптимальні умови для життя людей.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна реальність є дуже складною і різноплановою, а тому існує багато різних шляхів для її розуміння і жоден з них не є вичерпним. Синтез різних підходів до аналізу сучасного суспільства сформував найважливіші методологічні основи, що дозволяють розглядати становлення нового соціального стану з позицій прогресу науки та освіти, досліджувати якісну зміну місця та ролі знань та інформації у суспільному виробництві, враховувати зростання впливу професійних менеджерів та технологів.

Знання сучасних теорій суспільства дозволяє отримати знання про реальний стан суспільства, зміни в ньому, нові процеси та явища, з якими ми не дотикались раніше. Розуміння сучасних теорій суспільства допоможе з'ясувати тенденції розвитку на майбутнє, виробити науково обґрунтований прогноз на найближчі роки і віддаленішу перспективу. Знання цих теорій дає можливість окреслити обрії нової, глобальної за характером мегаспільноти, яка нині формується у світі, визначити, яким чином українське суспільство долучається до процесів її формування, встановити, як воно зреагує на нові виклики.

Основною специфікою сучасного суспільства, на думку соціологів, є його потенційна можливість бути керованим і спрямовуваним людьми, а для цього необхідно розуміти, які на сьогодні нові проблеми і явища є актуальними для дослідження:

- *подолання масового виробництва і споживання індивідуалізованим виробництвом і споживанням. Останнє дедалі більшою мірою стає продовженням виробничого процесу; індивідуалізоване ж виробництво набирає рис індивідуалізованого створення інформації та знань;*
- *перетворення інформації на основний виробничий ресурс постіндустріального суспільства;*
- *процес швидкого заміщення праці знаннями;*

- процес *заміни трудової діяльності* новим типом активності - активності творчої, креативної. Надання пріоритету не нарощуванню масового виробництва благ, але максимальному розвитку людського потенціалу;

- *заміна старих методів організації праці* й максимальне використання творчого потенціалу робітників;

- *зміна соціального статусу і ролі виробника*, який поступово перетворюється на просьюмера (термін О. Тоффлера, що складається з двох англійських слів – виробник і споживач), а пролетаріат – на когнітаріат (також термін О. Тоффлера, який в основі має англійський вираз «пізнавальна діяльність», яка заснована на знаннях та інформації);

- *перехід від економізованих ринкових принципів та пріоритетів до, постеконімічних соціологізованих, нематеріальних цінностей та пріоритетів; розгляд потреб людини як основного орієнтира й показника продуктивності;*

- *перерозподіл структури часу з більшим приділенням уваги сім'ї. діяльності в громадських організаціях, самоосвіті, фізичній культурі та спорту;*

- *створення нових форм сім'ї, соціального партнерства, підвищення ролі знань і зміна системи освіти з переходом від педагогіки монологу викладача до педагогіки діалогу викладача і здобувача, перетворення освіти на процес позиттивного здобуття знань із дедалі, більшою роллю самоосвіти в ньому;*

- *творення нових систем та ієрархій особистісних і групових ідентичностей, серед них етнічних тощо.*

Отже, беручи за основу аналізу сучасної суспільної системи концепцію суспільства, необхідно приділити велику увагу більш вузьким теоріям, таким як: постмодернізм, інформаційне суспільство, постеконімічне суспільство тощо. Тільки комплексний підхід дозволить повністю розкрити сутність сучасного суспільства, а зміщення акценту на ті або інші

сторони життя будуть залежати скоріш від особливостей дослідження у кожному даному випадку.

Об'єкт курсу
«Теорії сучасного
суспільства»

Визначаючи об'єкт та предмет дисципліни «Теорії сучасного суспільства» необхідно зазначити, що об'єкт будь-якої науки – це, те на що спрямований процес дослідження, а предметна її галузь – ті сторони, зв'язки, відносини, складові об'єкта, які безпосередньо підлягають аналізу і вивченню. Таким чином, *об'єктом дисципліни* виступає *сучасне суспільство* в усьому його багатоманітті, але оскільки воно доволі мінливе, підпорядковане соціальним трансформаціям та змінам, то предмет курсу визначити значно складніше, він не може бути постійним та статичним.

Предмет курсу
«Теорії сучасного
суспільства»

Предмет – це не явище чи процес об'єктивного світу, а результат теоретичного обґрунтування, що дає можливість виділити ті закономірності розвитку та функціонування об'єкта, які вивчаються, які є специфічними лише цієї науки. Отже, *предметом дисципліни* «Теорії сучасного суспільства» є опис та пояснення сучасного суспільства та соціальних процесів, що в ньому відбуваються, через призму його специфічних проблем та характерних особливостей, а також виявлення тенденцій та перспективи суспільного розвитку.

При вирішенні питання про предмет курсу постає ще одна проблема – розуміння «суспільства», яке породжує деякі складнощі осмислення об'єкта.

До основних функцій дисципліни відносять:

1. пізнавальна (евристична) – пізнання та пояснення соціальної реальності, що передбачає різну інтерпретацію через безліч теорій;
2. експертна – вміння оцінити та проаналізувати інформацію, шляхи пошуку рішення, виходу, пошук підвищення ефективності соціальних процесів;
3. рефлексія суспільства – самопізнання, самоаналіз.

Усі ці функції пов'язані між собою, оскільки, сприяють формуванню знань про соціальну дійсність та зміни в ній, пояснюють логіку процесів соціального розвитку, допомагають людині визначити своє місце у суспільстві, обрати життєвий шлях і з'ясувати життєві перспективи, сконцентрувати особисті зусилля на вирішення соціальних суперечностей.

Будь-яка наука будує свою теорію за допомогою певних категорій (термінів). Вони дають можливість описувати, вивчати соціальну реальність, правильно розуміти її зміст і адекватно сприймати. Є такі категорії і в науці про суспільство.

Основні категорії
курсу «Теорії
сучасного
суспільства»

Категорії «Теорії сучасного суспільства» – це загальні поняття, які відтворюють певні властивості її об'єкта, тобто сучасного суспільства як цілісної соціальної системи. Дослідження, опис та пояснення будь-якого процесу, що відбувається у сучасному суспільстві, вимагає з'ясувати його суті та явищ, з якими пов'язаний цей процес.

Спеціальні категорії призначені відповідати на запитання: *Що це таке? Чим воно є стосовно суспільства як об'єкта вивчення? Чому індивід чинить саме так, а не інакше? Чим обумовлені його дії? Що необхідно зробити, щоб людина діяла відповідним чином?*

Ключовими категоріями, якими опираються сучасні теорії суспільства, є такі: сучасність, теорії суспільства, суспільство, трансформація, глобалізація, соціальні зміни, реформи, прогрес, еволюція.

На завершення додамо, ми живемо в умовах глобальних трансформацій, коли здійснюється перехід від тоталітарного, авторитарного суспільства до ліберально-демократичного суспільного устрою це час. Коли зруйновано підвалини старого суспільного ладу й важкого становлення нового.

В Україні до цих кардинальних змін додаються процеси побудови держави і консолідації нації. Ситуацію ускладнює те, що і дотепер зберігаються залишки тоталітарної системи та

відповідної їй ментальності, колишні економічні відносини; немає стратегії перехідного періоду, чітко не окреслені напрямки розвитку майбутнього. Все це потрібно як найшвидше перебороти для успішного становлення громадянського суспільства в Україні та її повноправного входження до світового співтовариства.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Виклад матеріалу в навчально-методичному посібнику здійснюється через призму порівняння не тільки теоретико-методологічного інструментарію, а й особливостей соціологічного мислення та соціологічної уяви вчених, що апелює до активної позиції читача, що передбачає розвиток творчо-критичного ставлення до соціального знання. Практична користь від подібної подачі матеріалу полягає в орієнтації на комплексне та одночасно вибіркове використання різних теорій, їх методологічного інструментарію, вчить на цій основі творчому застосуванню отриманих знань у практичній діяльності, прийняттю більш гнучких життєвих, політичних та управлінських рішень.

Навчально-методичний посібник «Теорії сучасного суспільства» написано відповідно до програми дисципліни, він призначений для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування», викладачів та всіх хто цікавляться законами життя суспільства.

Предмет дисципліни – закони та принципи формування та функціонування суспільства та соціальні визначеності людини в контексті актуальних проблем та перспектив розвитку мікро- та макрорівнів життя та інтегрального синтезу зазначених полярних позицій.

Метою вивчення дисципліни є формування комплексу знань щодо законів та закономірностей функціонування сучасного суспільства, тенденцій розвитку соціальних процесів та

специфіки життєдіяльності особистості у сучасному суспільстві.

В ході вивчення дисципліни здобувач повинен оволодіти знаннями з сучасних теоретичних досягнень соціологічної думки, парадигм та методів дослідження, опису та пояснення соціальної реальності; набути вміння аналізу сучасних соціальних процесів, що, значним чином, визначають сьогодні розвиток культури, соціальних організацій, соціальних інститутів, соціальних прошарків та груп населення та їх впливу на особистість. Значне місце також відводиться набуттю здобувачами вмінь вирішати актуальні соціальні проблеми сьогодення.

Завдання дисципліни:

1. оволодіння сучасними методологічними та теоретичними засадами соціально-філософської та суспільної думки щодо вивчення тенденцій сучасного суспільства;
2. аналіз та оцінка сучасних суспільних змін, тенденцій, закономірностей розвитку явищ та процесів сучасного суспільства;
3. аналіз проблем сучасного суспільства та окремої людини в ньому;
4. опис та пояснення сучасного суспільства та процесів, що в ньому відбуваються;
5. оволодіння різними стратегіями виявлення і оцінки соціальних процесів сучасного суспільства;
6. виявлення перспектив суспільного розвитку.

З метою реалізації цих завдань шляхом застосування структурно-організаційного підходу посилюється увага на інтегруванні теоретичних і прагматично-орієнтованих розділів дисципліни, ширшому використанні нових освітніх технологій, у тому числі інформаційно-комунікаційних, науково- і навчально-популярних посібників, довідниково-енциклопедичних, комп'ютерних засобів.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен *знати*: сучасні соціально-філософські та соціологічні теорії та

парадигмами щодо суспільства; мати уявлення про найважливіші школи, що вивчають суспільство; мати загальне уявлення про етапи та тенденції суспільного розвитку; фундаментальні принципи і поняття, що становлять основу наукових концепцій про соціальні процеси сучасного суспільства.

В результаті вивчення дисципліни здобувач повинен *вміти*: усвідомлювати та аналізувати потреби та проблеми сучасного суспільства та окремої особистості у ньому; використовувати набуті знання для аналізу соціальної дійсності та її явищ; оволодіти різноманітними стратегіями і тактиками ефективного виявлення та розмежовування норм та порушень соціальних процесів, оцінки їх впливу на особистість; мати дослідницьку компетенцію в роботі з різноманітними джерелами наукової, довідкової інформації.

Під час виконання практичних завдань майбутні фахівці набувають таких *компетентностей та програмних результатів навчання*:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ПРН1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН3. Ідентифікувати, формулювати й розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід

Спеціальні компетентності:

СК2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

ПРН3. Ідентифікувати, формулювати й розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

СК7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

ПРН23. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

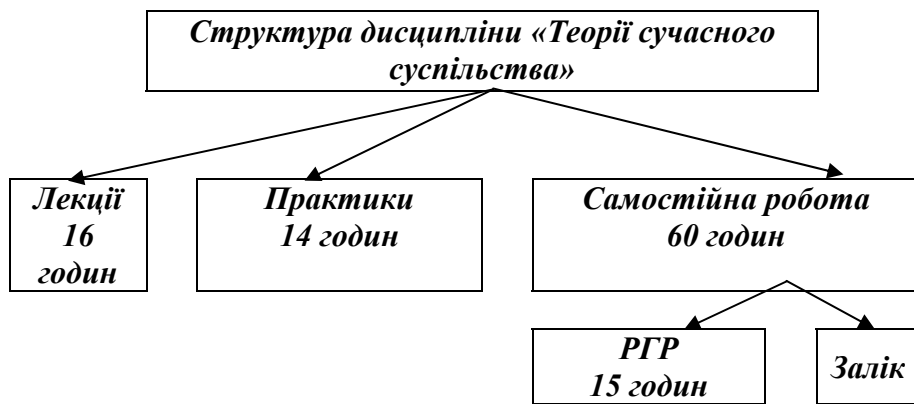
Вивчення дисципліни «Теорії сучасного суспільства» передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – філософії, соціології, економіки, демографії, методології та методів соціологічних досліджень.

Критерії оцінювання практичних завдань.

Система оцінювання рівня навчальних досягнень ґрунтується на принципах ЄКТС та є накопичувальною. Дисципліна поділяється на два семестрові модулі. Здобувачі виконуючи практичні завдання, протягом семестрового модулю.

Навчально-методичний посібник містить завдання, що характеризують стан та розвиток сучасного суспільства.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основні розділи курсу «Теорії сучасного суспільства»

Модуль 1. Суспільні зміни у XX-XXI столітті

1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі

2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві

3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства

4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення в сучасного суспільства

Модульна контрольна 1

Модуль 2. Суспільство крізь соціальну теорію з середині XX-XXI століття

↓
5. Масове суспільство та формування «масової» людини

↓
6. Становлення теорії інформаційного суспільства

↓
7. Теорія суспільства споживання

↓
8. Теорія суспільства ризиків

↓
Модульна контрольна 2

Захист розрахунково-графічної роботи

Атестація

МЕТОДИ НАВЧАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни «Теорії сучасного суспільства» передбачає використання комплексу сучасних методів навчання, які забезпечують ефективне засвоєння теоретичного матеріалу, розвиток аналітичного мислення здобувачів та формування професійних компетентностей, необхідних для майбутньої діяльності у сфері соціальної роботи.

1. Традиційні методи навчання

Лекції – подання систематизованого навчального матеріалу у формі цілісних теоретичних блоків. Вони спрямовані на ознайомлення здобувачів з основними соціологічними та

соціально-філософськими концепціями, категоріальним апаратом, авторськими школами і напрямками.

Практичні заняття – опрацювання теоретичних положень на прикладах сучасних соціальних процесів; відпрацювання вмінь аналізувати конкретні соціальні явища через призму наукових теорій.

2. Інтерактивні методи навчання

Дискусії та дебати – дозволяють здобувачам відстоювати власну позицію, аргументувати її та співвідносити з різними теоретичними підходами.

Метод «кейс-стаді» (аналіз конкретних ситуацій) – передбачає розгляд соціальних проблем сучасності (наприклад, міграція, цифровізація, війна, трансформація інституту сім'ї) з використанням категорій і понять певної теорії суспільства.

Робота в малих групах – сприяє розвитку навичок співпраці, колективного обговорення та вироблення узгоджених рішень.

Рольові ігри та моделювання – відтворюють ситуації соціальної взаємодії, де здобувачі виступають у ролі соціальних акторів, застосовуючи теоретичні знання для аналізу та прогнозування поведінки.

3. Методи самостійної роботи

Опрацювання першоджерел (праці Е. Дюркгейма, М. Вебера, Е. Гідденса, У. Бека, Ж. Бодрійяра та ін.) – формування навичок наукового читання та інтерпретації теоретичних текстів.

Підготовка доповідей та розрахунково-графічних робіт – закріплення знань шляхом поглибленого аналізу окремих соціальних теорій і практичних аспектів їх застосування.

Виконання тестових завдань і контрольних робіт – розвиток уміння швидко орієнтуватися у теоретичному матеріалі та перевірка рівня засвоєння ключових понять.

Пошуково-аналітичні завдання – робота з науковими статтями, статистичними даними, матеріалами медіа для застосування теоретичних моделей у поясненні реальних соціальних процесів.

4. Інформаційно-комунікаційні технології

Використання електронних освітніх платформ (Google Classroom тощо) для доступу до навчальних матеріалів, завдань і тестування.

Онлайн-обговорення та форуми – як форма комунікації та колективного аналізу соціальних проблем.

Мультимедійні презентації, відеолекції, інтерактивні схеми й таблиці – для візуалізації складних понять і категорій.

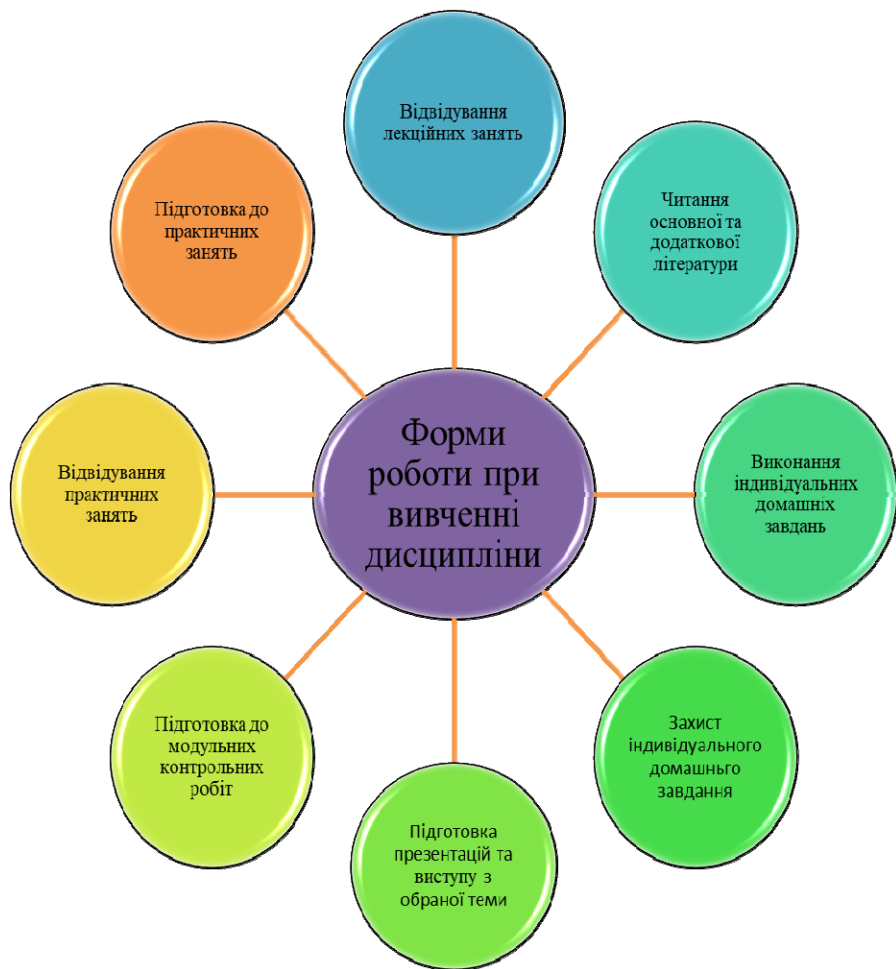
5. Дослідницькі методи навчання

Міні-дослідження та соціологічні опитування – дають змогу здобувачам перевіряти на практиці дієвість соціальних теорій.

Проектна робота – розробка та презентація проектів, спрямованих на аналіз або вирішення конкретних соціальних проблем з позицій сучасних теорій суспільства.

У сукупності ці методи створюють умови для глибокого й осмисленого засвоєння дисципліни, сприяють розвитку критичного та креативного мислення, формують навички аналізу й прогнозування соціальних процесів, необхідні для майбутньої професійної діяльності соціального працівника.

ФОРМИ РОБОТИ ПРИ ОПАНУВАННІ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі

1. Періодизація розвитку суспільства в історії
2. Уявлення про розвиток суспільства в класичній соціології
3. Передумови сучасного суспільства
4. Форма життєдіяльності людей в сучасному та традиційному суспільстві

1. Періодизація розвитку суспільства в історії

Для того щоб історія людства постала перед нами у своїй єдності, цілісності та різноманітті, надзвичайно важливо правильно та обґрунтовано підійти до проблеми її періодизації.

У спробах періодизації переважали тричленні формули. Однак, головне полягає в тому, щоб розвести різні типи членування на притаманні розвитку окремої цивілізації та які стосуються історії.

Важливим є питання про критерії періодизації розвитку суспільства. Основні ж, найважливіші технологічні епохи розвитку людства, розділені між собою технологічними революціями.

2. Уявлення про розвиток суспільства в класичній соціології

У соціологічній науці сформувалися три підходи до розгляду процесів розвитку суспільства.

У XIX столітті під впливом дарвінізму міцні позиції зайняла теорія соціального еволюціонізму.

Як фактор розвитку суспільства висувалося положення про прогрес знань (О. Конт), посилення внутрішньої диференціації

товариства (Г. Спенсер), перехід індивідів до солідарності, що виникає на основі поділу праці (Е. Дюркгейм).

Неконтрольована свобода породжує соціальну ентропію (соціальну напруженість, вибух, переворот у суспільстві), науково-технічна революція призвела до екологічної катастрофи у низці регіонів світу.

Теорія циклічного культурно-історичного розвитку суспільства стверджує, що події та етапи суспільства та історії, як правило, повторюються у циклах.

Серед послідовників цивілізаційного підходу можна назвати Л. Гумільова «Етногенез і біосфера землі». Найбільш розробленою та поширеною на сьогоднішній день теорією суспільного розвитку є концепція, висунута К. Марксом та Ф. Енгельсом.

Соціальні протиріччя й конфлікти – це постійний і повсюдний стан життя. Конфлікти – джерело соціального розвитку, двигун історії, і він має постійно підтримуватись.

3. Передумови сучасного суспільства

Суспільство як таке є надзвичайно складним динамічним багатоаспектним утворенням.

Вагомий вклад у формування сучасного суспільства було внесено Великою французькою революцією (1789). Революція, проголосивши ідеали загальної свободи та рівності, братерства та щастя, усунула від влади феодалів.

Об'єктивні події, що відбувалися вплинули на становлення сучасного суспільства та стали його передумовами: економічні; політичні; соціальні; науково-релігійні; культурно-духовні.

4. Форма життєдіяльності людей в сучасному та традиційному суспільстві

Модернізація – це процес переходу від традиційного, аграрного суспільства до індустріального суспільства у процесі промислової революції.

Теорія модернізації оформилася в США у середині ХХ століття. Надалі її нерідко критикували через те, що вона

прирівнює розвиток до «вестернізації» – прогресу шляхом західних країн – і цим відкидає можливі альтернативи.

Д. Белл «Постіндустріальне суспільство, яке наближається» (1973 р.), постіндустріальний капіталізм (Р. Гельбронер); постбуржуазне суспільство (Дж. Ліхтхайм); посткапіталістичне суспільство (Р. Дарендорф, П. Дракер); постспоживацьке суспільство (Д. Рісман); постринкове суспільство (Дж. Рівкін); технотронне суспільство (Зб. Бжезінський); суперіндустріалізм (О. Тоффлер).

Три типи суспільств відрізняються один від одного устроєм економіки, політичної сфери, соціальною структурою, культурою та духовними цінностями. Розглянемо особливості кожного типу.

Контрольні питання:

1. Що таке періодизація розвитку суспільства в історії? Які основні етапи можна виділити в цьому процесі?

2. Які соціально-економічні та культурні особливості характеризують кожен з етапів розвитку суспільства?

3. Які теорії щодо еволюції суспільства існують в класичній соціології? Назвіть основних представників цих теорій та їх погляди на дану проблематику.

4. В чому полягає спільне та відмінне між підходами Е. Дюркгейма, М. Вебера та К. Маркса до розвитку суспільства?

5. Які ключові події та явища характеризують обрані вами історичні періоди розвитку суспільства? Як вони вплинули на суспільство та його подальший розвиток?

6. Які аналітичні навички та підходи до аналізу історичного процесу ви використовували під час підготовки до самостійної роботи з даної теми?

7. Які фактори сприяли переходу від традиційного суспільства до сучасного? Зазначте основні ключові аспекти цього переходу.

8. Які технологічні та індустріальні інновації відіграли важливу роль у формуванні сучасного суспільства? Наведіть приклади таких інновацій та їхніх впливів.

9. Які зміни в соціальній структурі спостерігалися під час переходу до сучасного суспільства? Як ці зміни вплинули на соціальні відносини та організацію суспільства?

10. Що відрізняє форми життєдіяльності людей в сучасному суспільстві від традиційних форм? Розгляньте соціальні, економічні та культурні аспекти.

11. Які виклики стоять перед сучасними людьми у зв'язку зі змінами у формах життєдіяльності? Як суспільство адаптується до цих викликів?

Тема 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві

1. Урбанізація та теорії урбанізму
2. Етнічні субкультури та расизм в сучасному суспільстві
3. Сексуальна революція. Зростання суспільних рухів
4. Криза інституту сім'ї

1. Урбанізація та теорії урбанізму

Урбанізація (лат. *urbanus* — міський) — соціально-економічний процес зростання кількості міст, міського населення, поширення міського способу життя на все суспільство, що характеризує сучасну дійсність.

Ознаки урбанізації: частка міського населення в загальній кількості населення регіону, всієї країни; щільність і ступінь рівномірності розташування на території країни мережі міст; транспортна та інша доступність великих міст для населення країни; різноманітність галузей народного господарства; різноманітність видів трудової діяльності населення і його дозвілля; поширення міських форм життя на міське і сільське населення.

Історично урбанізація пов'язана з розвитком капіталізму. Стадії процесу урбанізації. Основні етапи урбанізації. Переваги та недоліки урбанізації.

Урбаністичні теорії: урбаністична екологія (Р. Парк, Е. Берджесс); концепція урбанізму як способу життя була сформована у нарисі Л. Вірта «Урбанізм як спосіб життя» (1938); композиційна теорія (Г. Ганс), теорія субкультури (К. Фішер); реорганізація простору (Д. Харві).

2. Етнічні субкультури та расизм в сучасному суспільстві

Значення етнічної та расової приналежності пояснює, як ці конструкти формували нашу історію та чому сьогодні вони продовжують грати важливу роль у світі.

Етнічність. Етнічна група. Етнічна субкультура. Етнічна група представляє ширший контекст, тоді як етнічна субкультура фокусується на більш вузькій групі людей усередині цієї етнічної групи, яка поділяє певні культурні особливості. Основні підходи до вивчення етнічних спільнот.

Етноцентризм та расизм. Поняття етноцентризму вперше було визначено як соціально-психологічне явище у 1906 р. Основні показники етноцентризму. З поняттям «етноцентризм» пов'язані як позитивні наслідки (меншою мірою) – наприклад, патріотизм, почуття національної гідності, так і негативні (в основному) – дискримінація, націоналізм, шовінізм, сегрегація, релігійний фанатизм і расизм, що призводить навіть до насильства і агресії.

3. Сексуальна революція. Зростання суспільних рухів

Охоплені модернізацією західні суспільства наприкінці XIX – у першій половині XX ст. переживають реформацію в різних сферах життя, що призводить до зменшення ролі релігії та як наслідок секуляризації суспільного життя. Наслідком цього стало розповсюдження ідеї рівності прав та сексуальної свободи.

Причини сексуальної революції. Перша сексуальна революція (1870 та 1930 рр.), друга сексуальна революція починає свій відлік з середини 60-х років XX ст., коли на Заході

виник рух хіппі (sex, drugs and rock-n-rol). Причини сексуальної революції.

Основні складові сексуальної революції. Позитивні та негативні. Фемінізм. Причини фемінізму.

4. Криза інституту сім'ї

Визначення сім'ї: соціальна група, інституціоналізована спільнота, соціальний інститут. Деінституціоналізації сучасної сім'ї.

Процеси еволюції сім'ї та її місця й ролі в суспільстві. Типи сімейної структури. Форми шлюбу. Типи владних структур у сім'ях. Типи партнерів у шлюбі.

Основні підходи до вивчення сім'ї – символічний інтеракціонізм, конфліктологічний підхід, структурно-функціональний підхід, ситуаційний підхід, інституціональний підхід, соціобіологічний.

Революційні зміни в сучасній сім'ї. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Криза сім'ї.

Контрольні питання:

1. Що таке урбанізація і чому це важливий соціальний процес в сучасному суспільстві? Назвіть основні теорії урбанізму та поясніть їхні основні принципи.

2. Які є основні характеристики етнічних субкультур? Як вони впливають на сучасне суспільство? Розгляньте поняття расизму і його вплив на соціальні відносини.

3. Що таке сексуальна революція і як вона змінила сучасне уявлення про сім'ю та сексуальність? Які виклики створює криза сім'ї для сучасного суспільства?

4. Які основні риси індивідуалізму як характеристики сучасної людини? Як цей соціальний процес впливає на спосіб життя та взаємодію індивіда з оточуючим суспільством?

Тема 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства

1. Технологічний прогрес. Вплив техніки на виробництво
2. Економічне зростання та Номо Економікус
3. Постіндустріалізм: основні риси постіндустріальної економіки
4. Глобалізація економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства

1. Технологічний прогрес. Вплив техніки на виробництво

Стрімкий розвиток технологій, глобалізація та зміни у політичних та економічних системах, відображаються на нашому суспільстві, яке постійно зазнає вплив різноманітних факторів, що викликає необхідність адаптації та перетворень.

Технологічний прогрес. Вплив техніки на виробництво. Технологічний прогрес можна поділити на кілька основних етапів. Ключові досягнення в розвитку технологій та виробництва, що змінюють спосіб життя та економічну діяльність людей.

Технологічний прогрес має як позитивні, так і негативні аспекти для виробництва і суспільства в цілому.

Розглядаючи вплив техніки на виробництво з соціологічного та інших наукових підходів, можна звернутися до таких теорій: марксистська теорія, теорії «соціальна конструкція технології», «спілкування технології і суспільства», «технічна детермінація». Вказані теорії допомагають розуміти різні аспекти впливу техніки на виробництво з різних точок зору.

2. Економічне зростання та Номо Економікус

Економічне зростання, валовий внутрішній продукт (ВВП), підвищенні рівня доходів населення, розвитку інфраструктури, зростанні ефективності виробництва та інвестиційному процесі.

Номо Економікус – це концепція, яка описує ідеалізованого і раціонального індивіда, який приймає рішення в економічних ситуаціях, максимізуючи свою користь або вигоду.

Основні риси Номо Економікус – раціональне рішення та економічне зростання, інвестиції та ризики, поведінкові аспекти, публічна політика.

Основні етапи економічного зростання та концепція Номо Економікус.

Теорії – неокласична економіка (А. Маршалл, Л. Менгер), теорія інституціоналізму (Т. Веблен, Д. Норт, Дж. Коммонс), поведінкова економіка (Д. Канеман, А. Тверський, Р. Тейлор), теорія соціального капіталу (П. Бурдьє), теорія структурної функціоналістичної економіки (Т. Парсонс, Р. Мертон). У зазначених теоріях відображаються різні аспекти взаємодії між економічним зростанням та Номо Економікус з різних наукових підходів, включаючи економіку, соціологію та психологію.

3. Постіндустріалізм: основні риси постіндустріальної економіки

Постіндустріалізм. Основні риси постіндустріальної економіки.

До теорії постіндустріальної економіки, можна віднести згадані вище, це наприклад, теорія «Неокласична економіка» (А. Маршалл, Л. Вальрас, К. Менгер), теорія розглядає ринкові процеси з точки зору раціонального поведінки і взаємодії пропозиції та попиту. Вона вивчає взаємодію між домінуванням попиту на товари та послуги та пропозицією засобів виробництва; теорія «Інституціоналізму» (Т. Веблен, Д. Норт, Дж. Коммонс), теорія аналізує роль інститутів, таких як правові норми, політичні установи та соціальні норми, у формуванні економічних структур. Вона вивчає, як ці інституції впливають на економічний розвиток та функціонування суспільства; теорія «Поведінкова економіка» (Д. Канеман, А. Тверський, Р. Тейлор), теорія досліджує вплив психологічних, когнітивних та соціальних чинників на

економічне прийняття рішень. Вона показує, що люди не завжди діють раціонально, і їхні рішення можуть бути впливовані емоціями та соціальними чинниками; теорія «Соціального капіталу» (П. Бурдьє), теорія вивчає роль соціальних відносин та мереж у формуванні економічного зростання. Вона аналізує, як соціальний капітал, такий як довіра, співпраця та взаємодопомога, впливає на ефективність економіки та суспільства; теорія «Структурно-функціоналістична економіка» (Т. Парсонс, Р. Мертон), теорія розглядає взаємодію Homo Economicus з економічною структурою суспільства та його роль у забезпеченні функціонування економічних систем. Вона досліджує, як соціальні інституції формуються та впливають на економічний розвиток.

4. Глобалізація економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства

Глобалізація. Основні наслідки глобалізації. Аспекти глобалізації. Глобалізація соціальних, культурних, економічних та політичних процесів. Позитивні сторони, та «глобальні проблеми сучасності».

Глобалізація економіки. Передумови глобалізації економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства.

Глобалізація економіки має як позитивні, так і негативні аспекти для становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства.

Глобалізація економіки впливає на становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства:

Існує багато різних теорій глобалізації, наприклад: теорія модернізації, теорія стадій зростання, концепція взаємозалежності національних господарств, концепція рівного партнерства тощо.

Контрольні питання:

1. Які основні технологічні та економічні зміни відбулися у суспільстві протягом XX-XXI століття? Як ці зміни вплинули на структуру та функціонування економіки?

2. Що таке Номо Економікус і як він відображає взаємодію людини з економікою та суспільством? Які критики цієї концепції існують?

3. Які основні риси постіндустріальної економіки, і як вони відрізняються від індустріальної економіки? Які наслідки має цей перехід для сучасного суспільства?

4. Як глобалізація впливає на економіку та суспільство? Які переваги та недоліки глобалізації можна виокремити?

5. Які виклики створюють соціально-економічні перетворення для сучасного суспільства? Як можна забезпечити стійкий економічний та соціальний розвиток в умовах постіндустріального суспільства?

Тема 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення сучасного суспільства

1. Фрагментація культури та розщеплення особистості
2. Формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі
3. Формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі
4. Становлення еко-культури

1. Фрагментація культури та розщеплення особистості

Фрагментація культури та розщеплення особистості – це два поняття, які взаємозв'язані і відображають певні тенденції сучасного суспільства, особливо в контексті глобалізації, швидкої зміни технологій та соціальних структур.

Фрагментація культури – процес, коли культурні цінності, норми, традиції та структури руйнуються або розчленовуються

на більші фрагменти або компоненти. Це може бути викликано різними факторами, такими як технологічний прогрес, міграція, масові комунікації, а також зростання глобальних взаємозв'язків. Наприклад, інтернет та соціальні мережі можуть створювати субкультури, що веде до зменшення впливу традиційних культурних інститутів, таких як релігія або сім'я.

Розщеплення особистості – поняття вказує на втрату єдності та цілісності особистості в сучасному світі. Люди можуть відчувати себе розділеними між різними ролями та ідентичностями, які вони приймають в різних аспектах свого життя. Наприклад, людина може мати одну ідентичність на роботі, іншу - вдома, ще іншу - у соціальних мережах. Це може призводити до відчуття роз'єднаності або навіть конфлікту між цими різними аспектами самоідентифікації.

Зв'язок між цими явищами полягає в тому, що фрагментація культури може сприяти розщепленню особистості, оскільки люди можуть бути викладені різноманітним культурним впливам і стати об'єктом різних субкультур, що може впливати на їхню самоідентифікацію та внутрішню цілісність.

Теорії, які розкривають питання фрагментації культури та розщеплення особистості в сучасному суспільстві: глобалізації, постмодернізму, культурного імеріалізму, індивідуалізації. Жодна з теорій не є бездоганною, і кожна з них може бути об'єктом суперечок та критики.

2. Формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі

Формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі – це складний та багатогранний процес, який включає в себе взаємодію різних факторів, таких як культурні, соціальні, політичні, економічні та технологічні впливи. Фактори впливу взаємодіють між собою, утворюючи складну мережу впливів, які формують ідентичності у сучасному соціокультурному просторі.

Проблема формування ідентичності у сучасному соціокультурному просторі вивчається різними дисциплінами, такими як соціологія, психологія, антропологія, культурна студія, політична наука та інші. Це питання вже було досліджене різними науковцями та теоретиками з різних періодів історії. Ось декілька теорій та науковців, які розкривають цю проблему: символічний інтеракціонізм (Дж.Мід), соціальна конструкція ідентичності (І. Гоффман), ідентичність і диференціація (Е. Гідденс), постколоніальна теорія (Х. Бхабха), культурна теорія ідентичностей (С. Голл). Ці теорії та дослідження різних вчених вказують на те, що формування ідентичності є складним та багатограним процесом, який залежить від різних соціальних, культурних, політичних та історичних факторів.

3. Формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі

Формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі вивчається у соціології, антропології, культурних студіях та інших галузях наук про суспільство. Це питання вивчає процеси, які визначають та впливають на створення та розповсюдження різних стилів життя серед індивідів у сучасному світі. Формування стилів є динамічним та постійно змінюється відповідно до культурних, соціальних, економічних та технологічних тенденцій.

Для розуміння формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі, існують різні теорії та дослідження, які відображають різні підходи до цього питання – теорія «споживчих стилів» (Ч. Джонсон), теорія «субкультур» (Д. Матц), структурного-функціоналізму (Т. Парсонс), культурного капіталу (П. Бурдьє), «постмодерністських стилів життя» (М. Фукау).

Формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі супроводжується низкою недоліків та парадоксів, які варто врахувати, вони відображають складність

та багатогранність процесів формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі

4. Становлення еко-культури

Становлення еко-культури є процесом, що відбувається в сучасному світі, коли люди все більше усвідомлюють необхідність збереження навколишнього середовища та природних ресурсів. Це питання вивчається в галузі екології, культурних студій, соціології та інших наукових дисциплінах.

процес становлення еко-культури проходить наступні етапи: зростання свідомості серед населення про проблеми забруднення довкілля, виснаження ресурсів та зміни клімату; усвідомлення значення природи та екології, розвивають еко-цінності та переконання свідомість та цінності перетворюються на конкретні дії та звички, активну участь громадських організацій, екологічних груп та активістів у просуванні екологічних ініціатив, захисті природних ресурсів та здоров'я населення від негативного впливу промисловості та технологій, розвиток екологічно орієнтованих форм відпочинку, туризму, харчування, мистецтва та інших сфер.

Недоліки, що можуть виникати в процесі становлення еко-культури, включають проблеми з ефективністю освітніх заходів, суперечності між екологічними цінностями та економічними інтересами, а також нерівномірний доступ до екологічних ресурсів та можливостей для участі в еко-активностях. Однак, незважаючи на ці складнощі, розвиток еко-культури відіграє ключову роль у створенні стійкого та здорового суспільства.

Теорій та підходів, що вивчають формування еко-культури: екологічної соціалізації (Р. Хеллер), екологічного модернізму (Е.Доббс, А. Сонніно), екологічного гуманізму (Е.Фромм), екологічного фемінізму (В.Шива, К. Мерчант), глобального екологічного раціоналізму (Ю. Габермас). Хоча кожна з теорій формування еко-культури може бути предметом критики, вони також мають свої переваги та позитивні аспекти

Контрольні питання:

1. Які основні фактори сприяють фрагментації культури та розщепленню особистості в сучасному суспільстві? Як ці процеси впливають на соціокультурний ландшафт?

2. Що таке ідентичність і як вона формується у сучасному соціокультурному просторі? Які основні типи ідентичностей можна виділити, і як вони впливають на поведінку та сприйняття людини?

3. Що означає поняття «еко-культура» та як вона формується в сучасному суспільстві? Які основні цінності та принципи характеризують еко-культуру, і як вони впливають на поведінку та споживчі звички людей?

4. Які соціокультурні зміни спостерігаються в сучасному суспільстві порівняно з попередніми епохами? Які виклики стоять перед сучасною культурою та суспільством, і які можливі шляхи вирішення цих викликів?

Тема 5. Масове суспільство та формування «масової» людини

1. Поняття та передумови формування масового суспільства
2. Характеристика масового суспільства
3. Вивчення масового суспільства в соціології

1. Поняття та передумови формування масового суспільства

Основне поняття визначення масового суспільства є «маса» – однорідна сукупність людей, які під час своєї життєдіяльності виробляють стандартні поведінки, чільну соціальну психологію. У такому суспільстві панує масове виробництво та споживання, масові комунікації, масова культура та масові цінності. «Масове суспільство» – це характерна риса сучасності.

Передумови формування «масового суспільства». Описані процеси формують людей, чия поведінка багато в чому нагадує поведінку людини в натовпі. Ці спостереження отримали закріплення у визначенні масового суспільства як соціально-політичної структури, в якій людина нівелюється, стає елементом соціальної машини, почувається жертвою соціального прогресу. Масове суспільство можна визначити як масу індивідів, психіка і поведінка яких сформувалися ідентичним чином (натовп одиноких).

2. Характеристика масового суспільства

Масове суспільство сприймається як фатальне слідство індустріалізації та урбанізації, що призвели до незворотного руйнування традиційного доіндустріального суспільства.

Характеристики «масового суспільства» розкривають ряд основних рис цієї соціальної форми організації. Проте, разом із цими характеристиками виникають як позитивні, так і негативні аспекти «масового суспільства».

Масове суспільство має свої плюси і мінуси, і вони залежать від контексту та того, як воно розвивається та регулюється, важливо розуміти його складну природу та вплив на сучасну культурно-соціальну дійсність.

3. Вивчення масового суспільства в соціології

Погляди на «масове суспільство» еволюціонували протягом історії, від відносно позитивного ставлення до нього до більш критичного сприйняття, вони відображалися в роботах різних авторів, філософів, соціологів та культурологів.

Виокремимо декілька підходів до вивчення «масового суспільства»: перший підхід пов'язаний із тлумаченням «масового суспільства» в концепціях: А. Токвіля, Т. Еліота, Х. Ортега-і-Гассета; другий підхід пов'язаний із еволюцією розуміння «масового суспільства» представниками німецької школи, зокрема Франкфуртської (активна діяльність 1923-1950-ті рр.); третій підхід до розгляду масового суспільства, який представлено американськими соціологами В. Корнхаузером,

Д. Беллом і Е. Шилзом. У своїх дослідженнях вони підкреслюють важливість розуміння соціальних механізмів інтеграції мас в суспільство та формування більш однорідного та ефективного суспільства, яке забезпечує стабільність і процвітання.

Контрольні питання:

1. Що таке масове суспільство і які основні характеристики визначають його?
2. Які теорії та підходи в соціології досліджують масове суспільство? Наведіть приклади таких підходів.
3. Які основні ідеї висловлював Х. Ортега-і-Гассет щодо масового суспільства?
4. Як Г. Маркузе розумів поняття «одномірної людини» у контексті масового суспільства?
5. Які концепції відчуження висвітлюють неофрейдизм та екзистенціалізм у контексті масового суспільства?

Тема 6. Становлення теорії інформаційного суспільства

1. Поняття «інформаційного суспільства», історія та контекст розвитку
2. Основні риси «інформаційного суспільства»
3. Основні підходи до розгляду «інформаційного суспільства»
 - 3.1. Структурні зміни в інформаційному суспільстві за У. Дж. Мартіном
 - 3.2. Теорія «нового класу» Д. Бела
 - 3.3. «Нова хвиля» Е. Тоффлера

1. Поняття «інформаційного суспільства», історія та контекст розвитку

Інформація та знання стають одним із стратегічних ресурсів держави. Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг,

що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку.

Історично концепція інформаційного суспільства виникла у другій половині XX століття, коли стала очевидною роль інформації та технологій у світовому розвитку. Етапи: 1) початок інформаційної революції (1950-60-ті роки); 2) розвиток теорій інформаційного суспільства (1970-80-ті роки); 3) поява Інтернету та глобалізація інформації (1990-ті роки); 4) цифрова трансформація суспільства (2000-ті роки до сьогодення).

У 2000-х роках розпочалась цифрова трансформація всіх сфер життя: від бізнесу до освіти та державного управління. Поява соціальних мереж, хмарних технологій, мобільного інтернету та штучного інтелекту посилила значення інформації та даних, змінила способи роботи та соціальної взаємодії, зумовивши новий виток розвитку інформаційного суспільства.

Розвиток інформаційного суспільства – це складний, багатофакторний процес, який змінює кожну сферу життя. Історично виникнувши з інформаційної революції, інформаційне суспільство сформувалося завдяки цифровізації, глобалізації та інноваціям, які кардинально змінюють світогляд і спосіб життя людей.

2. Основні риси «інформаційного суспільства»

Глобальним спільним багатством є знання, яке реалізується як інформація. Інформатизація – впровадження у життя суспільства та наукової галузі виробництва інформації, якому відводиться перше місце. Удосконалюється необхідна інформаційна техніка. Процес прискорення автоматизації та апробування всіх сфер виробництва. Прискорення свого розвитку. Відбувається глобалізація життєдіяльності. Створення єдиного економічного господарства. Основою прогресу стає масове матеріальне виробництво та індивідуальне інноваційне знання. Виробництво дедалі більше орієнтовано не так на обсяг, як на кількість продукції. Зміна професійного структурування суспільства. Відбувається якісна

зміна у соціальній структурі суспільства. З'являється віртуальний простір, який іноді виконує функції реального та відбувається симуляція суспільного життя.

Хартія глобального інформаційного суспільства 2000 р. Проблеми правового регулювання відносин в умовах інформаційного суспільства. Переваги та недоліки «інформаційного суспільства».

3. Основні підходи до розгляду «інформаційного суспільства»

3.1. Структурні зміни в інформаційному суспільстві за У. Дж. Мартіном

Структурні зміни в інформаційному суспільстві за У. Мартіном стосуються різноманітних перетворень у ключових сферах суспільного життя під впливом інформаційних та комунікаційних технологій. Уільям Мартін був одним із дослідників, які вивчали, як інформаційні процеси впливають на суспільство та економіку, і як формується інформаційне суспільство на структурному рівні. Він вважав, що зміни охоплюють різні аспекти суспільства, спричиняючи нові форми діяльності, взаємодії та організації соціального простору.

У. Мартін (США) у 90-ті роки виокремив основні сфери з найвищою потребою в інформаційних технологіях. За У. Мартіном, структурні зміни в інформаційному суспільстві охоплюють економіку, державне управління, культуру, ринок праці та соціальну сферу. Суспільство змінюється від індустріального до інформаційного формату, у якому знання й інформація є центральними ресурсами. Проте ці зміни також породжують виклики, пов'язані з цифровою нерівністю, необхідністю адаптації робочої сили, питаннями приватності та кібербезпеки.

3.2. Теорія «нового класу» Д. Бела

Теорія «нового класу» Д. Бела стосується змін у структурі суспільства, які відбуваються в умовах розвитку постіндустріальної економіки. Бел у своїх працях, зокрема у

книзі «Прийдешнє постіндустріальне суспільство» (1973), аналізує, як інформація та знання перетворюються на основні ресурси нового типу суспільства, а також як виникає «новий клас» – соціальна група, яка визначає напрямки економічного та соціального розвитку.

Основні положення теорії «нового класу» Д. Бела: формування постіндустріального суспільства, «новий клас» інтелектуальних працівників, роль знань і технологій, перехід від економічної до інтелектуальної еліти, соціальні наслідки. Концепція «нового класу» Деніела Бела стала однією з ключових теоретичних основ для аналізу сучасного інформаційного суспільства, де інформація і знання є основними цінностями. «Новий клас» у сучасному розумінні включає ІТ-спеціалістів, науковців, експертів у сфері даних та аналітики, які активно визначають соціально-економічні та політичні процеси.

3.3. «Нова хвиля» Е. Тоффлера

Важливий внесок до розвитку ідей постіндустріалізму і інформаційного суспільства внесла концепція Е. Тоффлера, викладена в його трилогії «Шок майбутнього» (1971), «Третя хвиля» (1980 р.) і «Метаморфози влади» (1990 р.) й інших роботах.

Центральна тема трилогії – аналіз змін, які відбуваються з людьми, коли суспільство раптово трансформується в щось нове і небачене.

Усі частини трилогії сфокусовані на одному періоді часу, але кожна з них використовує різні інструменти, щоб заглянути за фасад повсякденності. «Шок майбутнього» розглядає процес зміни, його дію на людей і організації. «Третя хвиля» аналізує напрями змін, що зачіпають суспільство. «Метаморфози влади» присвячені проблемі управління: хто, і яким чином формує перетворення, що відбуваються.

На думку Е. Тоффлера нас чекає глобальна битва за владу. І якщо в епоху першої хвилі основою влади було насильство, за часів другої хвилі – гроші і фінансова могутність, то в епоху третьої хвилі, цією основою є знання. Рахуючи знання

найдемократичнішим джерелом влади, Е. Тоффлер підкреслює, що нині в світі розгортається широкомасштабна битва за владу. Нова система виробництва повністю залежить від миттєвого зв'язку і розповсюдження інформації, ідей і символів. Е. Тоффлер пише про інформаційні війни, починаючи від рівня супермаркету до міждержавних відносин. У всьому світі йде пошук нових способів організації й управління, породжує специфічні організаційні структури. Конкуренція вимагає мобільності та безперервних інновацій, але ієрархічна влада руйнує творчість та ініціативу.

Контрольні питання:

1. Що включає в себе поняття «інформаційне суспільство» та які основні аспекти цього суспільства можна виділити?
2. Які процеси інформатизації соціальних сфер включає інформаційна політика та інформаційна культура?
3. Які структурні зміни в інформаційному суспільстві визначив У. Мартін, і як вони впливають на сучасне суспільство?
4. Що характеризує теорію «нового класу» Д. Белла та як вона пояснює сучасні зміни у суспільстві?
5. Які основні ідеї Е. Тоффлера в теорії «нової хвилі» і як вони пов'язані з інформаційним суспільством?

Тема 7. Теорія суспільства споживання

1. Поняття «суспільства споживання». Передумови та чинники суспільства споживання
2. «Суспільство споживання» та «людина споживання» Ж. Бодрійя
3. Гіперреальність, симулякри та симуляції

1. Поняття «суспільства споживання». Передумови та чинники суспільства споживання

Сучасне суспільство. Суспільство споживання. Передумови суспільства споживання.

Суспільство споживання засноване на міських споживчих практиках, які мали створити необхідну критичну масу, витіснивши сільський традиційний споживчий тип. Міська культура визначає високу соціальну мобільність, функцією якої є попит.

Прояви споживання як принципу організації суспільства.

Суспільство споживання є складним соціоекономічним феноменом, поява якого обумовлена соціо-економічними передумовами.

2. «Суспільство споживання» та людина суспільства споживання Ж. Бодрійяра

Масове виробництво. Споживання перестає бути методом боротьби за фізичне виживання і перетворюється на інструмент конструювання соціальної ідентичності, соціокультурної інтеграції на суспільство. Виробництво стає не тільки масовим (конвеєрним), але й гнучким, що дозволяє споживачам конструювати свою індивідуальність за допомогою речей.

Ж. Бодрійяр виділяє два види споживання - задоволення потреб людей і знакове споживання. У суспільстві споживання переважають «хибні потреби», сформовані завдяки ЗМІ та різноманітним маніпуляціям свідомістю. У суспільстві людей стимулюють споживання заради споживання і споживають не самі предмети, а скоріш знаки, які несе у собі цей предмет.

Людина суспільства споживання. У споживчому суспільстві «масштаб» особистості прямо пропорційний до кількості речей, які ця особистість має. Індивід постійно «шукає себе» в різноманітній, напруженій, але абсолютно непродуктивній активності, яку Бодрійяр називає «універсальною допитливістю». Люди розрізняються вже не за соціальним походженням або становищем, а за тими знаками, які вони споживають.

«Маси» – мовчазна більшість, чорна діра, що поглинає все соціальне та антисоціальне.

3. Гіперреальність, симулякри та симуляції

Гіперреальність, симуляції. Складовими частинками феномену гіперреальності є симулякри.

Під симулякрами Ж. Бодрійяр розуміє знаки чи образи, які відриваються за змістом від конкретних об'єктів, явищ, подій (підробки, потворні мутанти, фальсифіковані копії), які відповідають оригіналу. Типи симулякрів.

Симуляція – набуття знаками, образами, символами самодостатньої реальності. Послідовних перетворень символів. Гіперреальність має справу з фрагментами чи взагалі видимістю реальності. За Бодрійяром, громадська думка відображає не реальність, а гіперреальність. Респонденти не висловлюють власну думку. Вони відтворюють те, що раніше було створено у вигляді системи символів засобами масової інформації.

Аргументи «за» і «проти» ідеї суспільства споживання.

Контрольні питання:

1. Як ви розумієте поняття «суспільство споживання»? Які чинники сприяли формуванню цього типу суспільства?

2. Що означає вираз «людина споживання» в контексті теорії Ж. Бодрійяра?

3. Які основні ідеї Ж. Бодрійяра щодо гіперреальності та симуляцій? Як вони впливають на споживання та сучасну культуру?

4. Що розуміється під терміном «гіперреальність» і які приклади можна навести для його пояснення?

5. Яким чином поняття симуляції використовується для аналізу сучасного суспільства споживання?

6. Які можливі наслідки суспільства споживання для культури та соціуму в цілому?

7. Які стратегії можна використовувати для вирішення проблем, пов'язаних зі споживанням та симуляціями в сучасному суспільстві?

Тема 8. Теорія суспільства ризиків

1. Концепція сучасного суспільства як «суспільства ризику» У. Бека
2. Ризик як атрибут сучасного суспільства
3. Проблеми керування ризиками в сучасному суспільстві

1. Концепція сучасного суспільства як «суспільства ризику» У. Бека

Концепція «суспільства ризику» була розроблена німецьким соціологом У. Беком у праці «Суспільство ризику. На шляху до іншої модерності» (1986). Він показав, що сучасні суспільства переходять від індустріальної логіки, де центральним було виробництво благ, до нової ситуації, у якій визначальним стає виробництво та управління ризиками.

Бек підкреслював, що сучасні небезпеки здебільшого невидимі й потребують спеціальних наукових знань для їх виявлення, однак наука сама створює ці ризики і тому втрачає частину довіри. Політичні інститути також не завжди здатні ефективно контролювати чи попереджати загрози, що викликає кризу довіри суспільства. У «суспільстві ризику» відбувається індивідуалізація – людина змушена самотійно приймати рішення щодо власної безпеки, способу життя, харчування чи праці, оскільки традиційні колективні інститути (держава, сім'я, релігія) вже не гарантують повного захисту.

Одним із ключових понять у концепції є «рефлексивна модернізація»: суспільство починає усвідомлювати загрози, які саме й створює, і тим самим вимушене переглядати принципи розвитку, виробництва та споживання.

За Беком, сучасне суспільство визначається не лише прагненням до економічного зростання, а й необхідністю контролювати небезпеки, породжені самим процесом модернізації.

2. Ризик як атрибут сучасного суспільства

В умовах модернізації й науково-технічного прогресу людина стає джерелом нових ризиків. Індустріалізація, урбанізація, розвиток технологій та глобалізація породили техногенні катастрофи, екологічні проблеми, загрози ядерного та біологічного масштабу, інформаційні та фінансові ризики.

Суттєвою рисою сучасних ризиків є їхня глобальність і транснаціональність, ще однією характеристикою є їхня невидимість та залежність від наукового знання.

Ризик стає соціальним явищем, оскільки розподіляється нерівномірно. Хоча він має загальносвітовий характер, найбільше страждають соціально вразливі групи та країни з нижчим рівнем розвитку, тоді як більш забезпечені верстви мають більше ресурсів для захисту. Це посилює соціальну нерівність.

У сучасних умовах відбувається індивідуалізація ризику. Ризик є невід'ємним атрибутом сучасного суспільства. Усвідомлення цього змінює соціальні структури, політику та культуру, формуючи нові підходи до глобальної співпраці й соціальної відповідальності.

3. Проблеми керування ризиками в сучасному суспільстві

У сучасному світі управління ризиками стає однією з ключових соціальних і політичних проблем. На відміну від минулих епох, коли небезпеки мали переважно природний характер, сьогодні більшість ризиків породжені самою людською діяльністю: це техногенні аварії, екологічні кризи, наслідки використання нових технологій, глобальні епідемії, фінансові потрясіння, терористичні загрози. Керування ними є надзвичайно складним завданням, оскільки такі ризики мають глобальний, довготривалий і часто невидимий характер.

Основні проблеми – невизначеність і непередбачуваність наслідків, глобальність ризиків, криза довіри до інституцій, соціальна нерівність у розподілі ризиків, індивідуалізація.

Для подолання цих викликів потрібні нові підходи до міжнародної співпраці, розвиток прозорих механізмів

інформування громадян, посилення соціальної відповідальності науки, політики й бізнесу, а також формування культури свідомого ставлення до ризиків у кожної людини.

Контрольні питання:

1. Що означає концепція «суспільства ризику» в контексті теорії У. Бека?
2. Які основні атрибути ризиків у сучасному суспільстві, зазначені У. Беком?
3. Які види ризиків можна виділити у сучасному світі? Наведіть приклади кожного виду.
4. Які основні проблеми пов'язані з керуванням ризиками в сучасному суспільстві?
5. Які стратегії та підходи можна використовувати для зменшення ризиків і підвищення рівня безпеки в суспільстві?
6. Як ризики впливають на різні сфери життя, такі як бізнес, політика, медицина та технології?
7. Які можливі наслідки може мати недооцінка або недоуправління ризиками для суспільства та його розвитку?

ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Для забезпечення реалізації методологічної концепції дисципліни «Теорії сучасного суспільства», яка полягає в озброєнні майбутніх фахівців з соціальної роботи комплексу знань щодо законів та закономірностей функціонування сучасного суспільства, тенденцій розвитку соціальних процесів та специфіки життєдіяльності особистості у сучасному суспільстві.

В ході вивчення дисципліни здобувач повинен оволодіти знаннями з сучасних теоретичних досягнень соціологічної думки, парадигм та методів дослідження, опису та пояснення соціальної реальності; набутти вміння аналізу сучасних соціальних процесів, що, значним чином, визначають сьогодні розвиток культури, соціальних організацій, соціальних

інститутів, соціальних прошарків та груп населення та їх впливу на особистість. Значне місце також відводиться набуттю здобувачами вмінь вирішати актуальні соціальні проблеми сьогодення. В 1-му та 2-му навчальних модулях кожним здобувачем здійснюється самостійне опрацювання матеріалу.

Метою практичних занять є організація детального розгляду окремих теоретичних положень дисципліни; формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання здобувачами індивідуальних завдань. Практичні заняття є важливою складовою частиною підготовки фахівців і здійснюється відповідно до навчального плану.

В ході практичних занять відбувається розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих здобувачами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, розвиток компетентностей з наукового мислення і творчої діяльності.

Здобувачі повинні поглибити знання про сучасні теорії суспільства, основні етапи розвитку соціологічної думки в ХХ-ХХІ ст.; знання про стратегії виявлення і оцінки соціальних процесів сучасного суспільства; отримати уявлення про основи аналізу проблем сучасного суспільства та окремої людини в ньому; уявлення про опис та пояснення сучасного суспільства та процесів, що в ньому відбуваються; оволодіти навичками аналізу та оцінки різних соціальних явищ та процесів сучасного суспільства, вимірювання їх впливу на тенденції суспільного розвитку; навичками виявлення перспектив суспільного розвитку.

Форми проведення заняття – групова та індивідуальна робота: учбові ігри, дискусія, дослідження.

Методи проведення заняття: візуально-тематичні ілюстрації, аналіз кейсів, аналіз статистичних даних, експеримент, полеміка.

Обсяг практичних занять визначається навчальними планами підготовки бакалаврів спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» з урахуванням специфіки та змісту

дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми.

Матеріали для підготовки до практичних занять викладені в основній і додатковій літературі.

Практичне заняття 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі

Мета заняття: розширити розуміння ключових факторів, які призвели до формування сучасного суспільства, розвинути аналітичні навички для розуміння концепції та теорії класичної соціології в контексті сучасного суспільства, стимулювати креативне мислення та спонукати думати про майбутнє суспільства, адаптацію до соціальних змін, враховуючи знання про його передумови; розвинути вміння здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Періодизація розвитку суспільства в історії.
2. Уявлення про розвиток суспільства в класичній соціології.
3. Передумови сучасного суспільства.
4. Форма життєдіяльності людей в сучасному та традиційному суспільстві.

Завдання 1.

Розробіть таймлайн періодизації розвитку суспільства на основі ключових історичних подій.

Визначте основні етапи та переломні моменти у розвитку людської цивілізації. Кожен етап має бути обґрунтований коротким описом і прикладами важливих подій, що

характеризують цей період (використовуйте різні кольори, символи або фотографії для позначення різних етапів).

Завдання 2.

Проведіть дослідження на тему уявлень про розвиток суспільства, які були висловлені класичними соціологами, такими як К. Маркс, М. Вебер і Е. Дюркгейм.

Визначте основні поняття та ідеї, які вони розвивали у своїх теоріях.

Порівняйте їх підходи до розуміння розвитку суспільства і виявіть спільні та відмінні риси їх теорій.

Після дослідження створіть презентацію або доповідь, у якій представите знайдені результати та вашу власну оцінку того, наскільки актуальними є уявлення класичних соціологів у сучасному світі.

Ваша аналітика повинна ґрунтуватися на сучасних прикладах або дослідженнях.

Завдання 3.

Розробіть проект дослідження передумов сучасного суспільства. Робота повинна включати такі етапи:

- збір інформації: складіть список історичних подій, які, на вашу думку, мали вплив на формування сучасного суспільства (це можуть бути події з різних сфер, таких як політика, економіка, технології, культура тощо);
- аналіз та класифікація: поділіть історичні події на кілька категорій, наприклад, «політичні», «економічні», «технологічні», «культурні». Розгляньте взаємозв'язки між цими подіями та спробуйте визначити головні фактори, що вплинули на становлення сучасного суспільства;
- презентація результатів: підготуйте презентацію або доповідь, в якій представите ваші висновки щодо передумов сучасного суспільства. Покажіть, які історичні фактори та події визначили сучасний стан суспільства і як вони взаємопов'язані;
- порівняйте ваші результати з іншими дослідженнями та точками зору;

- перспективи майбутнього: надайте відповіді на запитання, які можливі наслідки та виклики можуть виникнути в майбутньому на основі передумов, які було виявлено; які можливі шляхи розвитку суспільства можна передбачити; як це вплине на різні сфери життя, такі як економіка, культура, політика тощо.

Завдання 4.

Порівняйте форми життєдіяльності людей в сучасному суспільстві і в традиційних суспільствах. Для цього використовуйте наступні кроки:

- вибір суспільств: виберіть два різних суспільства для порівняння – одне сучасне і одне традиційне, наприклад, сучасне міське суспільство та традиційне сільське суспільство;
- збір інформації: дослідити та зібрати інформацію про традиції, культуру, економіку, спосіб життя, гендерні ролі, тощо в кожному з обраних суспільств;
- порівняльний аналіз: порівняйте ці два суспільства, визначте схожості та відмінності у формах життєдіяльності, які існують в них. Виявіть чинники, які впливають на ці різниці;
- підготовка презентації: створіть презентацію або доповідь, в якій представите результати вашого порівняльного аналізу. Відобразіть, які аспекти життєдіяльності різняться в обраних суспільствах і чому.
- перспективи та вплив сучасних змін: розгляньте можливі наслідки впливу сучасних змін на традиційні суспільства. Наприклад, як технологічний прогрес, глобалізація, міграція можуть впливати на традиційні цінності та спосіб життя. Додайте свої спостереження та прогнози щодо майбутнього взаємодії між сучасним і традиційним суспільствами.

Теми доповідей:

1. Вплив аграрної революції на перетворення суспільства: землеробство як витоки цивілізації.

2. Роль промислової революції у формуванні індустріального суспільства: перехід від ручної праці до машинної виробничої сфери.
3. Трансформація суспільства в епоху науково-технічної революції: вплив винаходів та нових технологій на життя людей.
4. Глобалізація та її вплив на сучасну соціальну дійсність: роль інформаційних технологій у формуванні світового суспільства.
5. Соціокультурні зміни у процесі модернізації: вплив на традиційні цінності та норми поведінки.
6. Глобалізація та її роль у перетворенні традиційних суспільств: від локальних спільнот до світових мереж.
7. Політична трансформація: від монархій та феодальних систем до демократичних устроїв.

Рекомендована література: [4,8,13,14,16,17].

Практичне заняття 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві

Мета заняття: розвинути навички аналізу соціальних процесів становлення сучасного суспільства, концептуалізувати соціальні проблеми; дослідити проблеми такого явища, як індивідуалізм та його вплив на функціонування сучасної людини; розвинути вміння ідентифікувати, формулювати й розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Урбанізація та теорії урбанізму
2. Етнічні субкультури та расизм.
3. Сексуальна революція та криза сім'ї.
4. Індивідуалізм як основна характеристика сучасної людини.

Завдання 1.

Поясніть поняття «урбанізація» та «урбанізм». Визначте чинники, що сприяють урбанізації. Порівняйте основні теорії урбанізму, такі як модернізацій, екологічна та конфліктна теорії. Наведіть приклади великих світових мегаполісів і розгляньте їхні особливості у контексті урбанізації.

Завдання 2.

Визначте типи етнічних субкультур та обґрунтуйте їх вплив на суспільство. Поясніть різницю між поняттями «расизм», «ксенофобія», «нацизм», «націоналізм» та «фашизм», «шовінізм». Надайте приклади проявів расизму в сучасному світі. Запропонуйте способи боротьби з расизмом і підтримки різних етнічних груп.

Завдання 3.

Розгляньте ключові події і явища, пов'язані із сексуальною революцією в історії суспільства. Поясніть поняття «сексизм» та різницю між видами «гомофобія» та «гетерофобія». Визначте поняття «криза сім'ї» та обґрунтуйте чинники, що впливають на неї. Порівняйте традиційні та сучасні моделі сімейних відносин та проаналізуйте їх переваги та недоліки.

Завдання 4.

Поясніть поняття «індивідуалізм» і як воно проявляється в сучасному суспільстві. Проаналізуйте вплив інтернету та соціальних мереж на індивідуалізм. Визначте основні переваги та недоліки індивідуалізму в сучасному світі та обґрунтуйте можливі шляхи збереження балансу між індивідуальною свободою і спільною відповідальністю.

Теми доповідей:

1. Актуалізація прав людини у сучасному суспільстві.
2. Розвиток субкультур ті їх місце у формуванні нормативно-ціннісного контексту сучасного суспільства.
3. Фемінізм, як соціальне явище.

Рекомендована література: [1,3,5,8,13,17].

Практичне заняття 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства

Мета заняття: сформувати уявлення про соціально-економічні трансформації, що мали місце у суспільстві ХХ сторіччя; розвинути вміння здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Технічний прогрес. Вплив техніки на виробництво.
2. Економічне зростання та Номо Економікус.
3. Постіндустріалізм: основні риси постіндустріальної економіки.
4. Глобалізація економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства.

Завдання 1.

Проведіть аналіз впливу технічного прогресу на обрану (на власний розсуд) галузь виробництва, визначте, які конкретні технології використовуються та як вони змінюють процес виробництва.

Порівняйте економічні показники сучасної фірми з технологічною інновацією та традиційною фірми в одній і тій же галузі. Визначте вигоди та втрати від використання новітніх технологій.

Завдання 2.

Здійсніть аналіз поняття «Номо Економікус», визначте основні припущення, що лежать в його основі. Поясніть, як воно відображається в прийнятті економічних рішень.

Порівняйте підходи до оцінки економічного зростання та добробуту на прикладі кількох країн.

Дослідіть, чи може Номо Економікус відображати справжню поведінку людей в економіці.

Завдання 3.

Дослідіть основні ознаки постіндустріальної економіки в обраній країні. Визначте сектори, які є ключовими в постіндустріальному суспільстві.

Порівняйте рівень зайнятості в сферах виробництва та послуг в індустріальних та постіндустріальних суспільствах. Визначте, зміни які відбулися в цій сфері протягом останніх десятиліть.

Завдання 4.

Розгляньте вплив глобалізації на розповсюдження популярних марок і товарів у вашому регіоні. Визначте, які товари та марки набули популярності завдяки глобалізації.

Обґрунтуйте вплив глобалізації на культурні особливості вашого регіону. Визначте, які аспекти матеріальної культури були змінені або збережені завдяки глобалізації.

Теми доповідей:

Стратифікаційна структура в сучасній економічній нерівності.

Рекомендована література: [5,8,13,15,17].

Практичне заняття 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення в сучасного суспільства

Мета заняття: розвинути навички виявлення соціокультурних змін, які впливають на формування особистості у сучасності; розвинути вміння здійснювати аналіз соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Фрагментація культури та розщеплення особистості.
2. Формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі.
3. Формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі.
4. Становлення еко-культури.

Завдання 1.

Розгляньте приклади засобів масової комунікації, такі як телебачення, інтернет чи соціальні мережі, та проаналізуйте, як вони впливають на розщеплення культури та особистостей.

Обґрунтуйте, які сучасні явища (наприклад, фільтр-бульбашка в соціальних мережах) можуть призводити до фрагментації ізольованих інформаційних бульбашок і як це впливає на суспільство.

Завдання 2.

Проаналізуйте процес формування ідентичностей на прикладі конкретних груп (наприклад, молоді, іммігрантів, LGBTQ+ спільноти). Визначте, які чинники впливають на їхні ідентичність.

Порівняйте ідентичність в реальному та віртуальному просторі. Визначте, як соціальні мережі впливають на формування і вираження ідентичностей.

Завдання 3.

Визначте ключові аспекти стилів життя та їх взаємозв'язок із соціокультурними тенденціями. Порівняйте різні стилі життя.

Розгляньте вплив споживацької культури на формування стилів життя. Визначте, як реклама та маркетинг впливають на вибір стилю життя.

Завдання 4.

Визначте поняття «еко-культура» та її вплив на споживацькі звички та стиль життя. Визначте ключові аспекти сталого споживання.

Обґрунтуйте, як еко-культура може вплинути на рішення та дії індивідів у сфері екології та сталості.

Теми доповідей:

Міграційні процеси та культурна диверсифікація: взаємовплив культур у сучасному багатокультурному суспільстві.

Рекомендована література: [5,8,12,13,15,17]

Практичне заняття 5. Масове суспільство та формування «масової» людини

Мета заняття: розширити розуміння концепції масового суспільства та їх вплив на сучасне суспільство та індивіда, а також розвинути вміння конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Поняття та передумови формування масового суспільства.
2. Характеристика масового суспільства.
3. Вивчення масового суспільства в соціології.

Завдання 1.

Розгляньте історичний контекст формування масового суспільства та ідентифікуйте ключові історичні події, які сприяли його становленню. Проведіть аналіз соціальних та технологічних передумов, що призвели до зростання чисельності та інтерконектованості населення.

Завдання 2.

Вивчіть характерні ознаки масового суспільства, такі як стандартизація, масові медіа, індустріалізація та інші. Порівняйте їх із попередніми суспільними формами. Проаналізуйте вплив масового суспільства на індивіда, включаючи його споживацькі звички, стиль життя та соціальні взаємовідносини.

Завдання 3.

Розгляньте методологічні підходи та інструменти, які використовують соціологи для вивчення масового суспільства, включаючи соціологічні дослідження та статистичний аналіз. Проаналізуйте ключові теоретичні концепції та підходи

соціологів до вивчення масового суспільства, такі як «масова культура» та «масові комунікації».

Завдання 4.

Опишіть погляди та концепції Х. Ортеги-І-Гасета щодо масового суспільства та його впливу на індивіда. Порівняйте їх із іншими підходами до цієї теми. Розгляньте критику та спростування ідей Х. Ортеги-І-Гасета та обговоріть можливі переваги та недоліки його підходу.

Завдання 5.

Опишіть концепцію «одномірної людини» Г. Маркузе та її вплив на розуміння масового суспільства та індивіда. Розгляньте сучасні ситуації, де поняття «одномірності» може бути застосоване, і проаналізуйте їх в контексті соціокультурних тенденцій.

Завдання 6.

Розгляньте поняття «відчуження» та його зв'язок із міжособистісними відносинами у масовому суспільстві. Дослідіть вплив неофрейдизму та екзистенціалізму на розуміння цього явища. Обґрунтуйте можливі стратегії подолання відчуження в масовому суспільстві та їхню актуальність для сучасних індивідів.

Теми доповідей:

Теорії масової культури.

Рекомендована література: [8,13,15,16,17].

Практичне заняття 6. Становлення теорії інформаційного суспільства

Мета заняття: розширити розуміння ролі інформації та інформаційних технологій у сучасному суспільстві, розуміння теоретичних концепцій та моделей, які допомагають пояснити

зміни в інформаційному суспільстві, а також їх вплив на бізнес, політику та культуру; розвинути вміння розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Процеси інформатизації соціальних сфер: інформаційна економіка, інформаційна політика, інформаційна культура.
2. Структурні зміни в інформаційному суспільстві по У. Мартіну.
3. Теорія «нового класу» Д.Бела.
4. «Нова хвиля» Е. Тоффлера.
5. Характеристика інформаційного суспільства.

Завдання 1.

Дослідіть вплив інформатизації на економіку та бізнес. Розгляньте, які галузі економіки найбільше залежать від інформаційних технологій.

Обґрунтуйте важливість інформаційної політики для держави. Розгляньте приклади політичних рішень, які стосуються інформаційних ресурсів та приватності.

Проведіть аналіз рівня інформаційної культури в сучасному суспільстві. Які освітні та інформаційні ініціативи існують для підвищення інформаційної грамотності?

Завдання 2.

Опишіть концепції У. Мартіна щодо структурних змін в інформаційному суспільстві. Порівняйте їх із попередніми формами суспільства.

Розгляньте, як зміни у технологіях та інформаційних потоках впливають на організацію бізнесу та взаємини в суспільстві.

Завдання 3.

Опишіть концепцію «нового класу» Д. Бела та його визначення елітних груп у сучасному інформаційному суспільстві.

Розгляньте аргументи, які підтримують або критикують ідеї Д. Бела про «новий клас» та його вплив на соціальні нерівності.

Завдання 4.

Проведіть огляд основних ідей Е. Тоффлера щодо «нової хвилі» в розвитку суспільства та економіки.

Обговоріть вплив ідеї «нової хвилі» на зміни в організаціях, економіці та суспільстві загалом.

Завдання 5.

Визначте ключові риси та характеристики інформаційного суспільства. Як воно відрізняється від інших суспільних форм?

Проаналізуйте вплив інформаційного суспільства на життя індивідів, організації та суспільство в цілому.

Теми доповідей:

1. Вплив інформаційних технологій на економіку сучасного суспільства.
2. Цифрова дісрупція: виклики та можливості для бізнесу у віковій інформаційного суспільства.
3. Політична інформація в інформаційному суспільстві: маніпуляція чи засіб демократії
4. Інформаційна культура: її роль у формуванні особистості в сучасному суспільстві.
5. Цифрова нерівність: виклики для суспільства в епоху інформаційних технологій.
6. Етичні питання використання особистих даних в інформаційному суспільстві.
7. Медіа і інформаційні платформи як впливові чинники культурної трансформації.

Рекомендована література: [8,13,15,16,17].

Практичне заняття 7. Теорія суспільства споживання

Мета заняття: розширити розуміння концепцій суспільства споживання, а також основних ідей Ж. Бодрійяра щодо гіперреальності та симуляцій, розуміння впливу споживання та симуляцій на сучасну культуру та суспільство; розвинути вміння розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

Форма проведення: індивідуальна робота.

План заняття:

1. Поняття «суспільства споживання». Передумови та чинники суспільства споживання.
2. «Суспільство споживання» та «людина споживання» Ж. Бодрійяра.
3. Гіперреальність, симулякри та симуляції.

Завдання 1.

Складіть список ключових понять, які визначають «суспільство споживання», і розкрийте їхнє значення.

Проведіть аналіз сучасних тенденцій споживання та визначте, які чинники (соціальні, економічні, технологічні) впливають на формування суспільства споживання.

Завдання 2.

Розгляньте погляди Ж. Бодрійяра на «суспільство споживання» та «людину споживання» і розкажіть про їх основні характеристики.

Обґрунтуйте критику та підтримку ідей Бодрійяра щодо споживання та його впливу на індивіда і суспільство.

Завдання 3.

Поясніть поняття гіперреальності, симулякрів та симуляцій у контексті теорії Ж. Бодрійяра. Надайте приклади цих явищ в сучасному світі.

Розгляньте, як гіперреальність та симуляції впливають на сприйняття реальності та ставлення індивідів до неї.

Теми доповідей:

1. Еволюція поняття суспільства споживання: від початків до сучасності.
2. Вплив інформаційних технологій на суспільство споживання.
3. Культурні аспекти суспільства споживання: роль масових медіа.
4. Соціальна нерівність у суспільстві споживання: аналіз та перспективи.
5. Гендерні аспекти суспільства споживання: стереотипи та реалії.
6. Екологічні виклики суспільства споживання: пошук еко-дружніх рішень.
7. Глобалізація та суспільство споживання: взаємозв'язок та вплив.
8. Психологічні аспекти суспільства споживання: роль реклами та маркетингу.
9. Етичні ділеми в суспільстві споживання: відповідальність та здоровий глузд.
10. Інновації у суспільстві споживання: перспективи та виклики.

Рекомендована література: [8,13,15,16,17].

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 1 - Критерії оцінювання практичної роботи

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
ПЗ1- ПЗ6	Завдання виконано повністю, самостійно, з глибоким розумінням. Активна участь у виконанні (уточнення, запитання, коментарі). Дані оброблено правильно, результати інтерпретовано грамотно, оформлення логічне.	6
	Завдання виконано повністю, але дещо шаблонно або з незначними похибками. Участь у роботі помірна. Загальне розуміння теми є, але без поглибленого аналізу.	5
	Завдання в цілому виконано, але є помилки в методиці чи оформленні. Пасивна присутність на занятті, без активного залучення. Розуміння теми часткове.	4
	Фрагментарне або поверхневе виконання, спостерігається наслідування без усвідомлення. Завдання частково списане або шаблонне. Обговорення не підтримується.	3
	Списано з чужого зразка або джерела, без розуміння; формально вставлено дані. Ознаки штучності або автоматизованого тексту. Відсутня участь у занятті.	2

(продовження таблиці 1)

	Мінімальні спроби виконання, формальне копіювання або набір розрізнених фраз без логіки. Активність і розуміння – відсутні.	1
	Завдання не виконано або виконано зовсім невірно. Відсутність на занятті.	0
ПЗ7	Активна участь у занятті (дискусія, коментарі, питання), змістовне виконання всіх завдань, виявлене розуміння матеріалу, самостійність. Робота логічна, обґрунтована.	4
	Пасивна присутність, завдання виконано повністю, але без ініціативи, аналіз поверхневий, типове відтворення матеріалу без глибоких висновків. Розуміння є, але без рефлексії.	3
	Завдання виконано частково або з помилками. Спостерігається копіювання з чужих джерел, формальне ставлення. Відсутня участь у роботі, відсутні приклади чи пояснення.	2
	Мінімальне залучення, робота механічна або з ознаками штучного/автоматизованого тексту, без осмислення. Виконано лише формально.	1
	Завдання не виконано або виконано зовсім невірно. Відсутність на занятті.	0

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Методичні вказівки містять рекомендації щодо підготовки до лекційних і практичних занять, а також питання й завдання до кожної з тем курсу. Виконання цих завдань сприяє розкриттю теоретичної та практичної спрямованості дисципліни, поглиблює знання про основні категорії, закони та закономірності розвитку сучасного суспільства. Особливий акцент зроблено на розвитку навичок аналітичного мислення, прогнозування соціальних явищ та процесів, а також уміння застосовувати науковий підхід у практиці соціальної роботи.

Отже, *метою самостійної роботи* є організація детального розгляду окремих теоретичних положень дисципліни; формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання здобувачами індивідуальних завдань. Самостійна робота є важливою складовою частиною підготовки фахівців і здійснюється відповідно до навчального плану.

У цілому методичні вказівки спрямовані на осмислене й творче використання здобутих знань у майбутній професійній діяльності фахівців соціальної сфери, а також на підвищення якості підготовки до проміжного контролю знань з курсу «Теорії сучасного суспільства».

Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи здобувачів визначається навчальними планами підготовки бакалаврів спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» з урахуванням специфіки та змісту дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми, а також питомої ваги в навчальному процесі практичних занять.

І10 «Соціальна робота та консультування» Матеріали для самостійного опрацювання лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять викладені в основній і додатковій літературі.

Для здобувачів заочної форми навчання самостійне опрацювання лекційного матеріалу відповідає виконанню контрольної роботи згідно навчального плану за заочною формою навчання спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування».

Заняття 1. Перехід від традиційного суспільства до сучасного. Еволюція форм суспільної життєдіяльності в історичному процесі

Завдання 1.

Складіть таблицю, де ви зазначите основні етапи розвитку суспільства в історії (наприклад, доіндустріальне суспільство, промислова революція, постіндустріальна ера тощо). Для кожного етапу надайте коротку характеристику та визначте основні соціально-економічні та культурні особливості.

Завдання 2.

Вивчіть твори науковців стосовно розвитку суспільства (наприклад, Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса) та визначте їхні погляди на розвиток суспільства. Сформулюйте основні концепції та теорії щодо еволюції суспільства.

Завдання 3.

Складіть інформаційну таблицю або концептуальну схему, де ви визначите та проаналізуєте ключові фактори, що сприяли переходу від традиційного суспільства до сучасного. Врахуйте такі аспекти, як індустріалізація, технологічні інновації, зміни в соціальній структурі та культурний контекст.

Заняття 2. Зміни соціальних процесів в сучасному суспільстві

Завдання 1.

Дослідіть історичний процес урбанізації у вашій країні або регіоні. Зберіть дані про темпи зростання міського населення, зміни у структурі міст та їх соціально-економічний вплив.

Завдання 2.

Вивчіть концепцію етнічних субкультур та їх вплив на формування сучасного суспільства. Розгляньте приклади етнічних груп та їхніх особливостей у вашому регіоні.

Завдання 3.

Дослідіть концепцію індивідуалізму та його роль у формуванні сучасного суспільства. Розгляньте вплив індивідуалізму на соціальні відносини, культуру та економіку.

Заняття 3. Соціально-економічні перетворення сучасного суспільства

Завдання 1.

Складіть список технологічних інновацій, які мали найбільший вплив на виробництво та економіку суспільства. Обґрунтуйте вибір кожної з них.

Завдання 2.

Проаналізуйте концепцію Номо Економікус. Як вона відображає взаємодію людини з економікою та суспільством?

Завдання 3.

Використовуючи приклади з реального життя, проілюструйте вплив постіндустріальних процесів на сучасне суспільство та його економіку.

Завдання 4.

Розгляньте основні аспекти глобалізації економіки. Які наслідки має глобалізація для економічних відносин між країнами та розвитку суспільства в цілому?

Заняття 4. Соціо-культурні зміни у процесі становлення в сучасного суспільства

Завдання 1.

Проведіть аналіз фрагментації культури в сучасному суспільстві. Складіть список основних факторів, що сприяють цьому процесу, та проаналізуйте їх вплив на формування культурної ідентичності.

Завдання 2.

Порівняйте формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі з попередніми історичними періодами. Які відмінності та спільні риси можна виокремити?

Завдання 3.

Визначте основні характеристики кількох різних стилів життя (наприклад, міський богемний, сімейно-орієнтований, альтернативний) та проаналізуйте їхні особливості та вплив на суспільство.

Завдання 4.

Дослідіть процес становлення еко-культури в сучасному суспільстві. Які основні принципи та цінності характеризують цей культурний рух?

Заняття 5. Масове суспільство та формування «масової» людини

Завдання 1.

Читання та конспектування першоджерела: Г. Маркузе «Одномірна людина».

Завдання 2.

Розгляньте теорії масового суспільства.

Завдання 3.

Проаналізуйте альтернативи розвитку масового суспільства.

Завдання 4.

Дослідіть екзистенціальну самотність, як фон існування сучасної людини.

Заняття 6. Становлення теорії інформаційного суспільства

Завдання 1.

Охарактеризуйте роль інформаційних технологій у сучасному суспільстві, виокремивши основні аспекти: економічний, політичний та культурний. Порівняйте вплив інформаційного суспільства на ці різні сфери життя.

Завдання 2.

Читання та конспектування першоджерела: Е. Тоффлер «Шок майбутнього» та «Третя хвиля».

Заняття 7. Теорія суспільства споживання

Завдання 1.

Розкрийте роль віртуалізації у сучасному суспільстві.

Завдання 2.

Розкрийте вплив глянцу та вітрин на повсякденні практики

Завдання 3.

Читання та конспектування першоджерела: Ж. Бодрійяр «Спокуса».

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Згідно навчального плану з дисципліни «Теорії сучасного суспільства» передбачено виконання розрахунково-графічної роботи. На виконання розрахунково-графічної роботи відведено 15 години (0,5 кредита) самостійної роботи.

Метою розрахунково-графічної роботи є формування здатності застосовувати набуті теоретичні знання у практичному аналізі сучасних соціальних процесів; розвиток розуміння змісту, специфіки й завдань професійної діяльності у сфері соціальної роботи в контексті трансформацій сучасного суспільства; формування навичок теоретичного прогнозування змін у соціальній структурі, інститутах та взаємодії індивіда з соціумом; удосконалення вміння використовувати сучасні соціальні теорії для обґрунтування, розробки та реалізації соціальних проєктів і програм, орієнтованих на вирішення актуальних проблем суспільства.

Завдання розрахунково-графічної роботи:

- здійснення пошуку, аналізу та синтезу інформації з наукових джерел для обґрунтування досліджуваної соціальної проблеми, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між соціальними явищами;

- формулювання дослідницького завдання у сфері соціальної роботи із застосуванням теоретичних знань, що дозволяє моделювати ситуації та пропонувати рішення соціальних проблем;

- розробка умовної програми або плану реагування на виявлену соціальну ситуацію, враховуючи складність, динамічність і варіативність соціальних процесів;

- аналіз соціально-психологічних процесів у малих або великих соціальних групах, з урахуванням чинників, що впливають на поведінку, комунікацію та згуртованість;

- оцінка ефективності та результативності обраного соціального підходу або інтервенції з використанням якісних і

кількісних методів аналізу, формулювання пропозицій щодо корекції плану дій.

Виконання розрахунково-графічної роботи сприяє глибшому засвоєнню змісту провідних теорій сучасного суспільства, їхньої теоретико-методологічної бази та практичного застосування. Робота спрямована на розвиток аналітичного, критичного й креативного мислення, формування навичок концептуалізації соціальних процесів, системного аналізу суспільних явищ, а також здатності до самостійного опрацювання наукових джерел і осмислення сучасної соціологічної думки.

Тематика розрахунково-графічної роботи – «Соціальні процеси як основа проблематики соціальної роботи крізь призму теорій сучасного суспільства».

Приблизний перелік тем розрахунково-графічних робіт

1. Суспільство ризику (У. Бек) та соціальні виклики воєнного часу: як зростає потреба у соціальній підтримці населення України.

2. Суспільство споживання (Ж. Бодріяр, З. Бауман) і соціальна нерівність: трансформація споживчих практик українців у період війни та кризи.

3. Інформаційне суспільство (М. Кастельс) і соціальна робота: цифрові сервіси підтримки ВПО та вразливих груп.

4. Масове суспільство і формування «масової людини» (Ортега-і-Гассет, Х. Арендт) в українських реаліях: соціальні ризики та шанси для розвитку громадянського суспільства.

5. Глобалізація і суспільство ризику: соціальні наслідки міграції українців у воєнний час.

6. Суспільство знань і соціальна робота: роль освіти й наукових даних у розробці соціальної політики.

7. Соціальні зміни у суспільстві пізньої модерності (Е. Гідденс): виклики для соціальної роботи в Україні.

8. Культура невпевненості (З. Бауман) та психосоціальна підтримка населення в умовах війни.

9. Соціальний капітал (П. Бурдьє, Р. Патнем) як ресурс виживання українських громад у кризових ситуаціях.

10. Суспільство ризику й екологічні загрози війни: нові напрями для соціальної роботи в громадах.

11. Інформаційні технології та «цифрова нерівність» у доступі до соціальних послуг: виклик для України.

12. Суспільство споживання і проблеми маргіналізації: як війна змінює соціальну поведінку молоді.

13. Теорія модернізації і трансформаційні процеси в Україні: соціальна робота в умовах суспільних змін.

14. Ризики та невизначеність як константи сучасного українського суспільства: соціологічний і соціально-робочий аналіз.

15. Суспільство комунікацій (Ю. Габермас) та соціальна інтеграція ВПО в нових громадах України.

Етапи виконання розрахунково-графічної роботи:

1. отримання завдання. Здобувач отримує завдання на першому в семестрі практичному занятті. Відповідно до тематики розрахунково-графічної роботи здобувачі самостійно обирають тему розрахунково-графічної роботи. Теми розрахунково-графічної роботи уточнюються залежно від обраної соціальної проблеми або соціального процесу, які, на думку здобувача, детермінують певні напрямки та тенденції у сфері соціальної роботи;

2. виконання розрахунково-графічної роботи. Здобувач самостійно виконує розрахунково-графічну роботу, за необхідності консультуючись з викладачем. Консультації проходять згідно з графіком навчального процесу.

У процесі виконання розрахунково-графічної роботи здобувачі опановують основи соціологічного мислення в межах сучасних теорій суспільства, навчаються критично осмислювати соціальні процеси крізь призму провідних концептуальних підходів, аналізувати взаємозв'язки між структурою суспільства, дією соціальних інститутів та динамікою соціальних змін.

Особлива увага приділяється формуванню вмійь структурувати теоретичне знання, розпізнавати ключові поняття і категорії, зіставляти ідейні позиції різних соціологічних шкіл щодо природи сучасного соціального світу.

Під час виконання роботи здобувачі здійснюють теоретичну реконструкцію певних соціальних явищ або процесів, обґрунтовують відповідні теоретичні моделі й підходи, а також виконують графічну візуалізацію обраних концепцій, що сприяє глибшому розумінню логіки сучасної соціологічної теорії та її прикладного потенціалу в осмисленні реальності.

3. оформлення розрахунково-графічної роботи. Здобувач самостійно оформлює розрахунково-графічну роботу, керуючись рекомендаціями (наведено нижче).

4. представлення розрахунково-графічної роботи на перевірку. Виконана та оформлена відповідно до вимог розрахунково-графічна робота надсилається викладачу через застосунок Google classroom чи надається викладачу особисто здобувачем в роздрукованому варіанті.

Термін виконання розрахунково-графічної роботи наведені в таблиці.

Таблиця 2 – Терміни виконання розрахунково-графічної роботи

Етап	Термін виконання	Зміст етапу роботи
I етап	1-2 тиждень	Отримання завдання на розрахунково-графічну роботу. Проведення підбору літературних джерел. Початок виконання розрахунково-графічної роботи.
II етап	3-8 тиждень	Виконання розрахунково-графічної роботи. Частина 1.
III етап	9-12 тиждень	Виконання розрахунково-графічної роботи. Частина 2. Формулювання висновків з розрахунково-графічної роботи.
IV етап	13-15 тиждень	Оформлення розрахунково-графічної роботи відповідно до вимог ДСТУ. Захист розрахунково-графічної роботи.

5. оцінювання розрахунково-графічної роботи.

Розрахунково-графічна робота оцінюється від 0 до 10 балів, ще до 10 балів здобувач може отримати під час захисту розрахунково-графічної роботи.

Критерії оцінювання етапів розрахунково-графічної роботи наведені в таблиці.

Таблиця 3 – Критерії оцінювання розрахунково-графічної роботи

Етапи оцінювання	Критерії оцінювання етапів	Максимальна кількість балів за кожним етапом
Теоретичний розділ	Грунтовне розкриття однієї або кількох теорій сучасного суспільства; правильно визначено концептуальні засади, ключові категорії, підходи; використано академічні джерела.	3
	Узагальнено основні положення теорії, але зв'язок з темою не завжди чіткий або відсутня логічна структура; обмежена джерельна база.	2
	Поверхневий огляд теорії, відсутній глибокий аналіз або критичне осмислення; використано популярні, а не академічні джерела.	1
	Теоретичний розділ відсутній або нерелевантний.	0
Розрахункова частина	Побудована логічна схема аналізу соціального феномену; застосовано соціологічну модель чи категоріальний аналіз; виявлено структуру, зв'язки, рівні пояснення.	4

(продовження таблиці 3)

	Наявна спроба аналітики, але бракує послідовності або допущено концептуальні помилки; нечітке розмежування понять.	2
	Аналіз поверхневий, елементи схематизації або узагальнення відсутні.	0
Графічна частина	Якісно оформлено графічну візуалізацію (типології, моделі, матриці, схеми); візуальні дані відповідають змісту письмової частини.	3
	Візуальні матеріали є, але мають фрагментарний або формальний характер, не додають до розуміння.	1
	Графічна частина відсутня або неінформативна.	0

6. захист розрахунково-графічної роботи. Захист розрахунково-графічної роботи – протягом останнього навчального тижня семестру. Захист розрахунково-графічної роботи передбачає відповіді на запитання.

Критерії оцінювання захисту розрахунково-графічної роботи наведено в таблиці.

Таблиця 4 – Критерії оцінювання захисту розрахунково-графічної роботи

Етапи оцінювання	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів за кожним етапом
Захист РГР	Виступ логічний, продемонстровано впевнене володіння матеріалом; чітко розкрито етапи аналізу, теоретичну базу, аргументи; якісна презентація з візуалізацією.	10
	Виступ містить основну інформацію, але допущено неточності або поверхневу презентацію; слабка логіка, неповні висновки.	6
	Виступ неструктурований, втрата логіки, відсутнє глибоке розуміння теми; слабка підготовка до захисту.	3
	Захист не відбувся	0

Рекомендації щодо оформлення розрахунково-графічної роботи:

Розрахунково-графічна робота може бути оформлена як електронний або паперовий документ (роздрукований).

Текст розрахунково-графічної роботи друкують з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Текст набирають шрифтом Times New Roman, розміром 14 пт, чорного кольору, прямого накреслення, з міжрядковим інтервалом 1,5, вирівнюванням по ширині, абзацним відступом 1,25 см.

У текстовій частині роботи інтервал між абзацами має дорівнювати міжрядковому інтервалу всередині абзацу. Зокрема, не допускається залишати порожні рядки.

На сторінках роботи встановлюють такі розміри полів: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

У тексті не допускається розміщення першого рядка абзацу внизу сторінки або останнього – на початку наступної сторінки (так звані «висячі рядки»). Усі абзаци мають містити на сторінці щонайменше два рядки.

У тексті роботи неприпустимо застосування питальних та окличних знаків. Друкарські помилки, описки тощо не допускаються.

Сторінки текстової частини роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки. Нумери сторінок розміщують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Відстань від верхнього краю та від правого краю має становити по 1 см. Нумери сторінок оформлюють шрифтом Times New Roman, розміром 14 пт, прямого накреслення, чорного кольору. Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Структура розрахунково-графічної роботи

Розрахунково-графічна робота з дисципліни складається з наступних частин:

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст (з вказівкою сторінок усіх розділів) (додаток В);
- вступ (об'єм складається з 1-2 сторінок);
- основна частина: теоретичний та практичний розділи (складається з 2-3 розділів);
- загальні висновки (об'єм -1-2 сторінки);
- список використаних джерел (10-15 джерел);
- додатки

1) Вступ

У вступі надається обґрунтування обраної теми, формуються предмет дослідження. Розкривається мета та завдання роботи, надається аналіз ступеню розробки проблеми.

Структура вступної частини:

Актуальність теми дослідження містить інформацію про значущість досліджуваної тематики та тих питань, котрі підіймаються під час розкриття проблеми дослідження.

Проблему, що досліджується – формування основного протиріччя, яке обумовлює сутність дослідження та визначає його напрямок.

Об'єкт дослідження – соціальний процес, що досліджується.

Предмет дослідження – властивості об'єкту, які обумовлюють специфіку проблеми та обрання методики дослідження.

Мета дослідження – визначення основних питань, на які потрібно знайти відповіді під час дослідження.

Завдання дослідження – визначення основних соціальних факторів, які необхідно дослідити, щоб досягти мети дослідження.

Гіпотези дослідження – обґрунтовані припущення про структуру соціальних об'єктів, характер зв'язків між досліджуваними соціальними явищами і можливими підходами до вирішення соціальних проблем.

Теоретико-методологічна база дослідження – система принципів наукового дослідження, методологія визначає, якою мірою зібрані факти можуть служити реальним та надійною основою об'єктивного знання.

Методи дослідження – засоби, які застосовуються дослідником під час вивчення проблеми.

Структура роботи – перелік основних частин роботи, кількості використаних джерел та додатків, якщо необхідно.

2) Теоретична частина (1-й та 2-й розділ роботи)

Змістовно в теоретичній частині надаються загальні та спеціальні концепції, які пояснюють існування певного

соціального явища або процесу. Теоретична частина має містити узагальнення літератури та логіку синтезу матеріалу.

3) Практична частина (3-й розділ)

Змістовно в практичній частині надається вторинний аналіз емпіричних даних. Практична частина містить статистичну ілюстрацію теоретичних положень.

4) Загальні висновки

Представляє собою висновки стосовно функціонування соціального явища або процесу у сучасному суспільстві.

Містять:

- окремі положення, що виходять з проведеного дослідження.
- узагальнюючі положення, що виходять з проведеного дослідження.
- примітка: положення мають вигляд короткого резюме матеріалу, який було викладено.
- об'єм висновків може складати 1-2 сторінки.

5) Список використаних джерел

Список використаних джерел наводиться вкінці роботи. Список формується з опису лише тих джерел, які дійсно були використані під час роботи. Список використаних джерел оформлюється відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 або у стилі АРА (на вибір здобувача) у порядку згадування (використання) в роботі чи в алфавітному порядку (на вибір здобувача).

6) Додатки

Робота повинна містити додатки (таблиці, графіки, схеми, малюнки, що описують соціальне явище або процес).

У додатки зазвичай включають наступний матеріал:

- зразки анкет, опитних листів, тестів;
- громіздкі таблиці і рисунки;
- матеріал, що мають непряме (непряме) відношення до теми дослідження;
- інструкції і методики;
- опис алгоритмів і програм, розроблених здобувачем та ін.

Розрахунково-графічна робота містить 20-25 сторінок друкованого тексту.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Для самостійної підготовки до модульних контрольних робіт з курсу «Теорії сучасного суспільства» наводимо зразки питань.

Питання до модульної контрольної роботи №1.

1. Розкрийте предмет, об'єкт курсу «Теорії сучасного суспільства»
2. Розкрийте основні завдання курсу.
3. Охарактеризуйте теорії сучасного суспільства на межі філософії, соціології, психології, політології, культурології
4. Розкрийте соціальні теорії та соціальні проблеми сучасного суспільства
5. Розкрийте категоріальний апарат сучасних теорій суспільства.
6. Охарактеризуйте періодизацію розвитку суспільства в історії.
7. Розкрийте уявлення про розвиток суспільства в класичній соціології.
8. Розкрийте передумови сучасного суспільства.
9. Охарактеризуйте форми життєдіяльності людей в сучасному та традиційному суспільстві.
10. Охарактеризуйте урбанізацію та теорії урбанізму.
11. Розкрийте виникнення суспільних рухів
12. Охарактеризуйте демократію та актуалізацію прав людини.
13. Охарактеризуйте етнічні субкультури та расизм в сучасному суспільстві.
14. Охарактеризуйте сексуальну революцію.
15. Охарактеризуйте чинники кризи інституту сім'ї.

16. Охарактеризуйте технічний прогрес та вплив техніки на виробництво.
17. Охарактеризуйте економічне зростання та Homo Economicus.
18. Охарактеризуйте постіндустріалізм: основні риси постіндустріальної економіки.
19. Охарактеризуйте глобалізацію економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства.
20. Розкрийте умови фрагментації сучасної соціальної теорії та формування мультипарадигмальності у суспільних науках, як зворотний процес.
21. Охарактеризуйте формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі.
22. Охарактеризуйте формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі.
23. Розкрийте становлення еко-культури.
24. Охарактеризуйте комунікації, як основу розвитку соціокультурних систем.
25. Поясніть теорію комунікативної дії Ю. Хабермаса.
26. Розкрийте роль дискурсу в розумінні соціокультурних життєвих мирів у теорії К.-О. Апеля.
27. Поясніть ідеї Н. Лумана про суспільство, як комунікацію.

Питання до модульної контрольної роботи №2.

1. Розкрийте поняття «парадигма» та її роль в формуванні теоретичного знання.
2. Охарактеризуйте основні парадигми сучасної соціологічної теорії: фокус дослідження та стратегії теоретизування.
3. Охарактеризуйте макросоціологію: структурний функціоналізм, постструктуралізм, неомарксизм, постмодернізм.

4. Охарактеризуйте мікросоціологію: теорія обміну, теорії конфлікту, інтеракціонизм, феноменологія
5. Охарактеризуйте мультипарадигмальність сучасної соціології, як відгук на комплексність соціальної реальності (З.Бауман).
6. Поясніть ідеї Г. Міда – творець символічного інтеракціонизму.
7. Охарактеризуйте механізми самоідентифікації. Поясніть концепцію «значущого Іншого» (Г. Мід, Ч. Кулі).
8. Охарактеризуйте соціальну взаємодію в інтерпретації символічного інтеракціонизму "Від жесту до символу" (Г. Блумер, Г. Мід).
9. Поясніть фонові взаємодії, як латентні структури суспільного життя (Г. Гарфінкель)
10. Охарактеризуйте структуралістський конструктивізм П. Бурд'є: між макро- та мікросоціологією.
11. Розкрийте теорію соціального простору.
12. Охарактеризуйте «Габітус» та індивідуальні практики.
13. Визначте поняття та передумови формування масового суспільства.
14. Охарактеризуйте масового суспільства.
15. Позкрийте, засади вивчення масового суспільства в соціології.
16. Охарактеризуйте Масове суспільство Х. Ортеги-І-Гасета.
17. Розкрийте концепцію Г. Маркузе: одномірна людина.
18. Охарактеризуйте Відчуження, як основа міжособистісних відносин у масовому суспільстві: неофрейдизм, екзистенціалізм.
19. Розкрийте процеси інформатизації соціальних сфер: інформаційна економіка, інформаційна політика, інформаційна культура.
20. Охарактеризуйте структурні зміни в інформаційному суспільстві за У. Мартіном.

21. Розкрийте зміст теорії «нового класу» Д. Бела.
22. Поясніть сутність концепції Е. Тоффлера «Нова хвиля».
23. Охарактеризуйте інформаційне суспільство.
24. Розкрийте поняття «суспільства споживання» та передумови й чинники суспільства споживання.
25. Розкрийте сутність суспільства споживання та «людина споживання» Ж. Бодрійяра.
26. Охарактеризуйте гіперреальність, симулякри та симуляції.
27. Розкрийте поняття цінностей та їх вплив на суспільство.
28. Розкрийте концепцію сучасного суспільства як «суспільства ризику» У. Бека.
29. Охарактеризуйте «ризик» як атрибут сучасного суспільства.
30. Охарактеризуйте проблеми керування ризиками в сучасному суспільстві.

Модульна контрольна робота №1 (20 балів)

Прізвище, ім'я здобувача

Дата написання

Курс, група

Теоретична частина оцінюється в 10 балів:

(10 завдань по 1 балу)

1. *Визначте фактор, який не впливає на різноманіття світу:*
 - 1) Природні умови;
 - 2) Тимчасова епоха;
 - 3) Навколишнє середовище;
 - 4) Історичне середовище.

2. *Визначте, вестернізація це:*
 - 1) Поширення західних цінностей по всьому світу;
 - 2) Філософський напрямок 80-их років XX століття;
 - 3) Світоглядна установка характерна для населення центральної Європи;
 - 4) Процес приєднання території «дикого Заходу» до США.
3. *Визначте до особливостей індустріального суспільства відносять:*
 - 1) Стійкість звичаїв, традицій;
 - 2) Зростання урбанізації;
 - 3) Індивідуалізація товарів і послуг;
 - 4) Масова комп'ютеризація.
4. *Визначте до глобальних проблем сучасності відносять:*
 - 1) Низький рівень соціокультурного взаємодії;
 - 2) Втрату пам'яток історичної спадщини;
 - 3) Взаємовідносини півночі і півдня;
 - 4) Колоніальний тип поведінки сучасних держав.
5. *Визначте, експертна функція дисципліни «ТСС» спрямована на :*
 - 1) Пояснення соціальної реальності;
 - 2) Передбачає різну інтерпретацію через безліч теорій;
 - 3) Оцінка та аналіз інформації;
 - 4) Самопізнання, самоаналіз.
6. *Визначте, до передумов становлення сучасного суспільства відносять соціальну, в чому вона полягає:*
 - 1) Повалення монархії;
 - 2) Скасування нерівності за ознакою крові;
 - 3) Розповсюдження всіх політичних прав на всіх громадян;
 - 4) Розширення масового виробництва;
 - 5) Послаблення впливу релігії в свідомості людей.

7. *Визначте, модернізація – це:*
- 1) Процес переходу від традиційного, аграрного суспільства до індустріального суспільства у процесі промислової революції;
 - 2) Прогрес західних країн;
 - 3) Процес всесвітньої економічної, політичної, культурної та релігійної інтеграції та уніфікації.
8. *Визначте, до переваг урбанізації НЕ відноситься:*
- 1) Науково-технічна революція;
 - 2) Послаблення суспільної моралі;
 - 3) Поліпшення якості соціальних послуг;
 - 4) Зменшення життєвого простору.
9. *Визначте, редуція або повне позбавлення прав і свобод для певної групи населення – це:*
- 1) Етноцентризм;
 - 2) Расизм;
 - 3) Шовінізм;
 - 4) Дискримінація;
 - 5) Ксенофобія.
10. *Визначте, кому з мислителів належить перший цілісний варіант концепції масового суспільства:*
- 1) Х. Арендт;
 - 2) Х. Ортега-і-Гасет;
 - 3) Т. Парсонс;
 - 4) Д. Бел.

Практична частина оцінюється в 10 балів:

1. У чому полягає докорінні зміни економічної, політичної і культурної сфер сучасних розвинутих суспільств і як це впливає на людину? Сконструйте результат соціальної роботи в межах даних змін, використовуючи кількісні та якісні показники. (5 балів)

2. Назвіть основні причини, що дозволяють говорити про кризу інституту сім'ї та шлюбу в сучасному суспільстві. Розробіть перспективний план або програму проведення заходів попередження даної ситуації. (5 балів)

Модульна контрольна робота №2 (20 балів)

Прізвище, ім'я здобувача

Дата написання

Курс, група

Теоретична частина оцінюється в 10 балів:

(10 завдань по 1 балу)

1. *Визначте, які з наведених недоліків часто асоціюють з теорією інформаційного суспільства:*
 - 1) Збільшення соціальної нерівності та цифрового розриву між населенням;
 - 2) Залежність від технологій та загроза приватності;
 - 3) Збільшення реального спілкування та зміцнення міжособистісних зв'язків;
 - 4) Інформаційне перенасичення та проблема фільтрації достовірної інформації.
2. *Визначте, що включає в себе теорія суспільства ризику Ульріха Бека:*
 - 1) Зростання науково-технічного прогресу та його вплив на суспільство;
 - 2) Збільшення ймовірності виникнення небезпеки та кризових ситуацій;
 - 3) Політичні конфлікти та війни, що стають наслідком поширення ризикових технологій;
 - 4) Зростання соціальної рівності в суспільстві;
 - 5) Ризикована поведінка і безвідповідальність індивідів у сучасному світі.
3. *Визначте, яке поняття описує ідею, запропоновану Жаном Бодріаром, що назване «симулякрами» та «симуляцією»:*

- 1) Процес репродукції реальності через віртуальність та імітацію;
 - 2) Концепція розвитку технологій штучного інтелекту;
 - 3) Феномен збільшення масового споживання у сучасному суспільстві;
 - 4) Політична доктрина, що пропагує ідею абсолютної свободи вибору.
4. *Визначте, що означає поняття «інформаційне суспільство»:*
- 1) Суспільство, в якому інформація та комунікаційні технології відіграють центральну роль у виробництві, обміні та споживанні товарів і послуг;
 - 2) Суспільство, яке перебуває у постійному зв'язку з космічними технологіями та експлорацією всесвіту;
 - 3) Суспільство, в якому доступ до інформації обмежений та контрольований державою;
 - 4) Суспільство, в якому інформаційні технології є вторинними в порівнянні з традиційними промисловими технологіями.
5. *Визначте парадигму, згідно з якою соціальна поведінка людей залежить від розуміння ними соціальної реальності:*
- 1) Соціальних фактів;
 - 2) Психологічного детермінізму;
 - 3) Соціальної поведінки;
 - 4) Соціальних дефініцій.
6. *Визначте, яка з наведених переваг є характерною для теорії ризику, розробленої Ульріхом Беком:*
- 1) Акцент на роль соціальних конфліктів та нерівностей у формуванні ризикових ситуацій;
 - 2) Підкреслення значення інформаційних технологій у зменшенні ризиків у суспільстві;
 - 3) Фокус на ролі природних катастроф та природних факторів як основних джерел ризиків;

- 4) Аналіз глобальних системних викликів, таких як зміна клімату та екологічні проблеми.
7. *Визначте, теорія ризику Ульріха Бека спрямована на:*
 - 1) Аналіз соціальної нерівності в суспільстві;
 - 2) Вивчення впливу кліматичних змін на економіку;
 - 3) Дослідження зростання ризиків та небезпек у сучасному світі;
 - 4) Аналітику геополітичних конфліктів
8. *Визначте, які твердження відповідають теорії безшумної революції Р. Інглхарта:*
 - 1) У розвинених постіндустріальних суспільствах люди виявляють більший інтерес до постматеріалістичних цінностей, таких як самореалізація та екологічна обізнаність;
 - 2) Безшумна революція - це насильницьке повалення традиційних структур у суспільстві;
 - 3) Теорія безшумної революції Інглхарта пояснює демографічну зміну поколінь у розвинених суспільствах;
 - 4) Матеріальне благополуччя є основним фактором, що впливає на зміну цінностей у суспільстві.
9. *Визначте, поняття «маса» належать Х. Ортегі-і-Гассету:*
 - 1) Переважна частина бюрократичного суспільства, яка не допускається до прийняття соціально-економічних, соціально-управлінських, соціально-політичних рішень;
 - 2) «Маса» ототожнюється з величезною і недиференційованою аудиторією, яка перебуває під впливом ЗМІ;
 - 3) «Маса» ототожнюється з натовпом, а масова свідомість характеризується одноманітністю, відчуженням, безцільністю;

- 4) Некомпетентні, неписьменні судження основної частини суспільства, які є результатом ослаблення впливу освіченої еліти;
 - 5) «Маса» пов'язане з технологічним рівнем розвитку суспільства, в якому людина втрачає свою індивідуальність і стають придатком машини.
10. *Визначте, яке з наведених тверджень є недоліком теорії інформаційного суспільства:*
- 1) Інформаційне суспільство приводить до політичної дезорієнтації та некомпетентності громадян.
 - 2) Інформаційне суспільство сприяє розвитку творчості та інновацій.
 - 3) Інформаційне суспільство розширює доступ до освіти та знань.
 - 4) Інформаційне суспільство забезпечує повну прозорість та конфіденційність інформації.

Практична частина оцінюється в 10 балів:

- 1. Назвіть і охарактеризуйте види ризиків в «суспільстві ризику». Сконструйте результат соціальної роботи в межах ризиків, використовуючи кількісні та якісні показники (5 балів)
- 2. Опишіть модель лінійного розвитку суспільства Кондорсе. Розробіть перспективний плани розвитку суспільства, оцініть його перспективи. (5 балів)

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульні контрольні роботи з дисципліни проводяться у формі комп'ютерного тестування. Кількість тестів з МКР – 10. Практичні завдання (кейси) 2 по 5 балів. Бездоганне виконання кожної модульної контрольної роботи становить 20 балів.

Таблиця 5 – Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Етапи оцінювання	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Теоретична частина	Вірно обраний варіант відповіді	1
	Не вірно обраний варіант відповіді, або відсутня відповідь на тестове завдання.	0
Практична частина	Аналіз обґрунтований, використано правильний підхід; термінологія застосована коректно; показано глибоке розуміння теорій і авторів; аргументація логічна і послідовна з доречними прикладами.	5
	Загалом правильний аналіз з основним використанням сучасних підходів, проте трапляються незначні неточності в термінах або недостатнє розкриття теоретичних аспектів.	4
	Частковий аналіз, проте присутні логічні суперечності або поверхневе розуміння теорій; аргументи фрагментарні.	3
	Спроби використання сучасних підходів, але з помилками, неточностями; терміни і теорії застосовані без розуміння; аргументація слабка.	2

(продовження таблиці 5)

Етапи оцінювання	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Практична частина	Аналіз дуже поверхневий або формальний, значна частина роботи списана без розуміння; теоретична база відсутня або викривлена.	1
	Завдання не виконано або виконано з грубими помилками; відсутній самостійний аналіз; робота містить плагіат.	0

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Згідно навчального плану передбачено виконання контрольної роботи. На виконання контрольної роботи відведено 30 години (1,0 кредита) самостійної роботи.

Мета виконання контрольної роботи: формування здатності до застосування теоретичних положень соціологічних концепцій у практичному аналізі сучасних суспільних процесів; розвиток розуміння предметної області теорій сучасного суспільства та їх зв'язку з професійною діяльністю фахівця соціальної сфери; удосконалення аналітичних навичок прогнозування динаміки соціальних змін на основі класичних і

сучасних соціологічних теорій; формування вмінь концептуалізації соціальних проблем і розробки соціальних проєктів на основі теоретичних підходів до вивчення суспільства.

Завдання контрольної роботи:

- здійснення пошуку, аналізу та синтезу наукової та аналітичної інформації з різних джерел щодо сучасних соціальних теорій з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків між ключовими соціальними подіями та явищами;

- ідентифікувати актуальні соціальні проблеми, які можуть бути пояснені з позицій сучасних соціологічних теорій, сформулювати аналітичне завдання та запропонувати шляхи його розв'язання з урахуванням теоретичних і практичних підходів;

- розробляти умовний план заходів або програму дій соціального працівника/аналітика, що ґрунтується на використанні відповідної соціологічної теорії, з урахуванням змінних соціальних умов;

- аналізувати соціально-психологічні процеси в групах (малі або великі соціальні спільноти) через призму концепцій сучасної соціальної теорії, пояснити їхню динаміку та соціальні наслідки;

- конструювати модель або сценарій соціальної роботи, орієнтованої на вирішення конкретної соціальної проблеми, із застосуванням теоретичних підходів до аналізу суспільства, визначити індикатори оцінки ефективності та запропонувати шляхи корекції дій відповідно до результатів.

Виконання контрольної роботи сприяє формуванню системного уявлення про сучасні теорії суспільства, розвитку умінь аналітичного опрацювання соціальних процесів, а також удосконаленню практичних навичок застосування соціологічного знання у сфері соціальної роботи. Робота орієнтована на інтеграцію теоретичних підходів і реальних соціальних контекстів, що дозволяє здобувачам глибше

усвідомити специфіку трансформацій сучасного суспільства та критично оцінювати соціальні явища в професійній діяльності.

Тематика контрольної роботи – «Соціальні процеси в контексті сучасних теорій суспільства: можливості аналізу та реагування у сфері соціальної роботи».

Етапи виконання контрольної роботи

1. отримання завдання

Завдання для виконання контрольної роботи здобувач отримує на установчій лекції, відповідно до свого номера варіанту.

Контрольна робота передбачає виконання теоретичного та практичного завдання.

Теоретичне завдання – розгорнута відповідь на три теоретичні питання.

Перелік питань

1. Розкрийте предмет, об'єкт курсу «Теорії сучасного суспільства»
2. Розкрийте основні завдання курсу.
3. Охарактеризуйте теорії сучасного суспільства на межі філософії, соціології, психології, політології, культурології
4. Розкрийте соціальні теорії та соціальні проблеми сучасного суспільства
5. Розкрийте категоріальний апарат сучасних теорій суспільства.
6. Охарактеризуйте періодизацію розвитку суспільства в історії.
7. Розкрийте уявлення про розвиток суспільства в класичній соціології.
8. Розкрийте передумови сучасного суспільства.
9. Охарактеризуйте форми життєдіяльності людей в сучасному та традиційному суспільстві.
10. Охарактеризуйте урбанізацію та теорії урбанізму.

11. Розкрийте виникнення суспільних рухів
12. Охарактеризуйте демократію та актуалізацію прав людини.
13. Охарактеризуйте етнічні субкультури та расизм в сучасному суспільстві.
14. Охарактеризуйте сексуальну революцію.
15. Охарактеризуйте чинники кризи інституту сім'ї.
16. Охарактеризуйте технічний прогрес та вплив техніки на виробництво.
17. Охарактеризуйте економічне зростання та Homo Economicus.
18. Охарактеризуйте постіндустріалізм: основні риси постіндустріальної економіки.
19. Охарактеризуйте глобалізацію економіки та становлення матеріальної культури в умовах постіндустріального суспільства.
20. Розкрийте умови фрагментації сучасної соціальної теорії та формування мультипарадигмальності у суспільних науках, як зворотний процес.
21. Охарактеризуйте формування ідентичностей у сучасному соціокультурному просторі.
22. Охарактеризуйте формування множинності стилів життя в сучасному соціальному просторі.
23. Розкрийте становлення еко-культури.
24. Охарактеризуйте комунікації, як основу розвитку соціокультурних систем.
25. Поясніть теорію комунікативної дії Ю. Хабермаса.
26. Розкрийте роль дискурсу в розумінні соціокультурних життєвих мирів у теорії К.-О. Апеля.
27. Поясніть ідеї Н. Лумана про суспільство, як комунікацію.
28. Розкрийте поняття «парадигма» та її роль в формуванні теоретичного знання.
29. Охарактеризуйте основні парадигми сучасної соціологічної теорії: фокус дослідження та стратегії теоретизування.

30. Охарактеризуйте макросоціологію: структурний функціоналізм, постструктуралізм, неомарксизм, постмодернізм.
31. Охарактеризуйте мікросоціологію: теорія обміну, теорії конфлікту, інтеракціонізм, феноменологія
32. Охарактеризуйте мультипарадигмальність сучасної соціології, як відгук на комплексність соціальної реальності (З.Бауман).
33. Поясніть ідеї Г. Міда – творець символічного інтеракціонізму.
34. Охарактеризуйте механізми самоідентифікації. Поясніть концепцію «значущого Іншого» (Г. Мід, Ч. Кулі).
35. Охарактеризуйте соціальну взаємодію в інтерпретації символічного інтеракціонізму «Від жесту до символу» (Г. Блумер, Г. Мід).
36. Поясніть фонові взаємодії, як латентні структури суспільного життя (Г. Гарфінкель)
37. Охарактеризуйте структуралістський конструктивізм П. Бурд'є: між макро- та мікросоціологією.
38. Розкрийте теорію соціального простору.
39. Охарактеризуйте «Габітус» та індивідуальні практики.
40. Визначте поняття та передумови формування масового суспільства.
41. Охарактеризуйте масового суспільства.
42. Позкрийте, засади вивчення масового суспільства в соціології.
43. Охарактеризуйте Масове суспільство Х. Ортеги-І-Гасета.
44. Розкрийте концепцію Г. Маркузе: одномірна людина.
45. Охарактеризуйте Відчуження, як основа міжособистісних відносин у масовому суспільстві: неофрейдізм, екзистенціалізм.
46. Розкрийте процеси інформатизації соціальних сфер: інформаційна економіка, інформаційна політика, інформаційна культура.

47. Охарактеризуйте структурні зміни в інформаційному суспільстві за У. Мартіном.
48. Розкрийте зміст теорії «нового класу» Д. Бела.
49. Поясніть сутність концепції Е. Тоффлера «Нова хвиля».
50. Охарактеризуйте інформаційне суспільство.
51. Розкрийте поняття «суспільства споживання» та передумови й чинники суспільства споживання.
52. Розкрийте сутність суспільства споживання та «людина споживання» Ж. Бодрійяра.
53. Охарактеризуйте гіперреальність, симулякри та симуляції.
54. Розкрийте поняття цінностей та їх вплив на суспільство.
55. Охарактеризуйте «ризик» як атрибут сучасного суспільства.
56. Охарактеризуйте проблеми керування ризиками в сучасному суспільстві.

Практична частина контрольної роботи спрямована на формування, розвиток і вдосконалення здатності застосовувати сучасні соціологічні теорії для аналізу складних соціальних процесів і явищ, з якими стикається фахівець соціальної роботи в умовах трансформаційного суспільства.

В таблиці 6, на вибір здобувача пропонується два варіанти практичної частини контрольної роботи. Обидва варіанти складаються з п'яти кейсів рівнозначної складності, що містять ситуацій, типові для професійної практики фахівця із соціальної роботи. Кожен кейс потребує аналітичного осмислення з позицій класичних і сучасних соціологічних теорій, концепцій і підходів, опанованих у межах курсу. Особливий акцент зроблено на розумінні суспільства як багаторівневої, складної, динамічної системи, у якій діють соціальні інститути, групи, культурні норми та ідеології.

Мета практичного завдання – формування здатності до аналітичного мислення, рефлексії та критичного осмислення соціальних явищ, що мають значення для ефективного здійснення соціальної роботи в сучасному суспільстві. Очікується, що здобувач зможе інтегрувати соціологічні знання

для розробки обґрунтованих підходів до розв'язання соціальних проблем.

Умова практичного завдання. Ретельно прочитайте запропоновані кейси. Для кожного кейсу: визначте ключові соціальні процеси, інститути або групи, задіяні в ситуації; проаналізуйте соціальні зміни, нерівності, конфлікти або трансформації, що відбуваються; застосуйте відповідні соціологічні концепції або теорії для глибшого пояснення кейсу; сформулюйте соціологічно обґрунтовані рекомендації щодо дій соціального працівника в межах ситуації; за можливості, запропонуйте інноваційні або міждисциплінарні підходи до вирішення проблеми.

Таблиця 6 – Практико-орієнтовані кейси з дисципліни

<i>Результат навчання</i>	<i>Тема кейса</i>	<i>Завдання</i>	<i>Теоретико-соціологічний акцент</i>
Варіант 1			
ПРН1	Кейс 1 «Урбанізація і нові форми соціальної ізоляції»	Проаналізуйте причини і наслідки соціальної ізоляції в міському середовищі. Запропонуйте шляхи соціальної інтеграції в урбанізованих просторах.	Теорії урбанізму, постіндустріальне суспільство, соціальна інтеграція
ПРН3	Кейс 2 «Зростання неформальних молодіжних рухів»	Розгляньте кейс молодіжної субкультури в мегаполісі. Визначте соціальні функції та ризики її існування.	Ідентичність, субкультури, соціальні рухи

(продовження таблиці 6)

ПРН6	Кейс 3 «Кризові явища в інституті сім'ї»	Проаналізуйте зміни в сімейних структурах і виклики, які постають перед соціальним працівником	Криза інституцій, мультипарадигмальність, постмодерн
ПРН10	Кейс 4 «Медіа, вплив на молодь і формування цінностей»	Дослідіть, як соціальні мережі впливають на соціальні норми та цінності підлітків.	Гіперреальність, симулякри, споживання, теорія комунікації
ПРН23	Кейс 5 «Проблеми соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб»	Розробіть підхід до оцінки соціального включення ВПО у нову громаду.	Суспільство ризику, фонові взаємодії, соціальний простір
Варіант 2			
ПРН 1	Кейс 1 «Вплив соціальних змін на молодь в умовах війни»	Проаналізуйте, як війна трансформує цінності та орієнтири молодих людей. Запропонуйте соціально-психологічні інтервенції.	Теорії соціальних змін (Інглхарт, Тоффлер), соціологія поколінь

(продовження таблиці 6)

ПРН 3	Кейс 2 «Міграційні настрої серед студентської молоді»	Проаналізуйте фактори, що впливають на бажання здобувачів емігрувати. Оцініть ризики для демографічної ситуації.	Теорії міграції, теорія «push-pull», глобалізація
ПРН 6	Кейс 3 «Соціальні наслідки скорочення мережі шкіл у селах»	Опишіть конкретний випадок закриття школи у сільській місцевості. Які соціальні наслідки? Запропонуйте інтервенції.	Теорії соціальної дезінтеграції, територіальна нерівність, функціоналізм
ПРН 10	Кейс 4 «Інтернет як простір для формування ідентичності»	Проаналізуйте, як соціальні мережі впливають на формування особистісної та групової ідентичності.	Символічний інтеракціонізм, Гофман, постмодернізм, соціологія медіа
ПРН 23	Кейс 5 «Підтримка родин з дітьми у кризових умовах»	Розробіть пропозиції щодо покращення соціальної політики підтримки багатодітних або кризових сімей.	Соціальна політика, інституційний аналіз, критична теорія

2. виконання контрольної роботи

Здобувач самостійно надає розгорнуті відповіді на теоретичні запитання та виконує практичне завдання, за необхідності консультуючись з викладачем. Консультації проходять згідно з графіком навчального процесу.

3. оформлення контрольної роботи

Здобувач самостійно оформлює контрольну роботу, керуючись рекомендаціями даних методичних вказівок (див. пункт IV).

4. представлення контрольної роботи на перевірку

Виконана та оформлена відповідно до вимог контрольна робота надсилається викладачу через застосунок Google classroom чи надається викладачу особисто здобувачем в роздрукованому варіанті.

Термін надання виконаної контрольної роботи на перевірку – не пізніше, ніж за місяць до початку сесії.

Контрольна робота оцінюється від 0 до 60 балів, ще до 10 балів здобувач може отримати під час захисту контрольної роботи.

Критерії оцінювання контрольної роботи наведені в таблиці 2. Відповідь на кожне теоретичне запитання оцінюється окремо за критеріями таблиці 2. Загальна оцінка за контрольну роботу складається із суми оцінок за відповіді на теоретичні запитання та практичне завдання.

Таблиця 7 – Критерії оцінювання контрольної роботи

Вид заняття	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Теоретична частина	Повно та глибоко розкрито сучасні соціальні теорії, парадигми та концепції в контексті аналізу трансформацій суспільства; логічна структура викладу; коректне застосування термінів; наведено приклади актуальних соціальних процесів; використано наукову соціологічну літературу (зокрема сучасну та міждисциплінарну).	10
	Опис теорій загалом точний; структура тексту зрозуміла; застосування понять в основному правильне; наявні, але частково обмежені приклади або пояснення.	8-9
	Часткове розкриття теми; загальний огляд понять і шкіл без глибини; обмежене посилання на джерела; нечітка аргументація або приклади.	6-7
	Поверхневий або непослідовний виклад; допущено помилки у ключових поняттях; відсутні сучасні джерела або наведені застарілі.	4-5
	Невірне застосування понять; відсутність логіки у викладі; слабка структурованість або непорозуміння предмета.	1-3
	Відсутність змістовного теоретичного аналізу або повна невідповідність темі.	0

(продовження таблиці 7)

Вид заняття	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Практична частина	Завдання виконано повністю; застосовано адекватні сучасні соціологічні теорії; виявлено причинно-наслідкові зв'язки; здійснено міждисциплінарний або порівняльний аналіз; продемонстровано самостійне мислення та зв'язок з актуальними суспільними трансформаціями; сформульовано чіткі висновки й практичні рекомендації для соціальної роботи.	6
	Теоретичний інструментарій підібрано логічно; аналіз дещо поверхневий або неповний; рекомендації сформульовано, проте без належної глибини або контекстуалізації	5
	Теорії застосовано обмежено; приклади неповні або без системного аналізу; висновки нечіткі.	4
	Завдання виконано частково; спостерігаються методологічні неточності; відсутній зв'язок із сучасними теоріями або він помилковий.	3
	Відсутні суттєві помилки у застосуванні понять; аналіз формальний, не відповідає суті проблематики; відсутні адекватні висновки.	2
	Завдання виконано поверхнево або скопійовано з відкритих джерел; відсутній теоретичний підхід.	1
	Завдання не виконано.	0

5. захист контрольної роботи

Захист контрольної роботи передбачає відповіді на запитання.

Критерії оцінювання захисту контрольної роботи наведено в таблиці 8.

Таблиця 8 – Критерії оцінювання захисту контрольної роботи

Вид заняття	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Захист контрольної роботи	Здобувач упевнено, логічно й аргументовано презентує зміст роботи, демонструє глибоке розуміння соціологічних теорій і концепцій сучасного суспільства. Вільно оперує фаховими поняттями, пояснює міжтеоретичні зв'язки. Наводить релевантні приклади застосування теорій до аналізу соціальних проблем у сфері соціальної роботи. Дає чіткі, повні, обґрунтовані відповіді на запитання.	10
	Добре орієнтується в теоретичному матеріалі. Дає відповіді на більшість запитань. Використовує соціологічні поняття із незначними помилками; аргументація прикладів і висновків частково узагальнена.	8

(продовження таблиці 8)

Вид заняття	Критерії оцінювання етапів роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Захист контрольної роботи	Демонструє базове розуміння змісту роботи, але відповіді мають елементи шаблонності. Приклади теоретичних положень слабо пов'язані з практикою. Понятійний апарат використано поверхнево.	6
	Виявляє лише фрагментарні знання. Плуває соціологічні теорії та авторів. Відповіді нечіткі, малозв'язні.	4
	Слабо орієнтується в темі, відповіді формальні, без аналізу. Не вміє пов'язати теоретичні положення з професійною діяльністю.	2
	Не зміг захистити роботу або не з'явився на захист; відповіді відсутні або не відповідають темі.	0

Рекомендації щодо оформлення контрольної роботи:

Контрольна робота може бути оформлена як електронний або паперовий документ (роздрукований).

Текст контрольної роботи друкують з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Текст набирають шрифтом Times New Roman, розміром 14 пт, чорного кольору, прямого накреслення, з міжрядковим інтервалом 1,5, вирівнюванням по ширині, абзацним відступом 1,25 см.

У текстовій частині роботи інтервал між абзацами має дорівнювати міжрядковому інтервалу всередині абзацу. Зокрема, не допускається залишати порожні рядки.

На сторінках роботи встановлюють такі розміри полів: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

У тексті не допускається розміщення першого рядка абзацу внизу сторінки або останнього – на початку наступної сторінки (так звані «висячі рядки»). Усі абзаци мають містити на сторінці щонайменше два рядки.

У тексті роботи неприпустимо застосування питальних та окличних знаків. Друкарські помилки, описки тощо не допускаються.

Сторінки текстової частини роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки. Нумери сторінок розміщують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Відстань від верхнього краю та від правого краю має становити по 1 см. Нумери сторінок оформлюють шрифтом Times New Roman, розміром 14 пт, прямого накреслення, чорного кольору. Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Структура контрольної роботи:

- титульний аркуш;
- відповіді на питання;
- виконане практичне завдання;
- список використаних джерел.

Відповіді на питання рекомендується структурувати наступним чином: запитання – відповідь.

Список використаних джерел наводиться вкінці роботи. Список формується з опису лише тих джерел, які дійсно були використані під час роботи. Список використаних джерел оформлюється відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 або у стилі APA (на вибір здобувача) у порядку згадування (використання) в роботі чи в алфавітному порядку (на вибір здобувача).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Арбеніна В.Л. Етносоціологія. Навч. посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 360 с.
2. Гіденс Е. Соціологія [Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник]. К. : Основи, 1999. 726 с.
3. Євтух В.Б. Етнічність: глосарій. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 170 с.
4. Лукашевич М. П. Соціологія : Базовий курс : Підручник для вузів. К.: Каравела, 2006. 312 с.
5. Лукашевич М.П., Туленко М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник – 2-ге вид., допов. і випр. К.:МАУП, 2004. 464 с.
6. Матвеев С.О., Лясота Л.І. Економічна соціологія. Підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 184 с.
7. Нікон Н.О. Актуальність дисципліни «Теорії сучасного суспільства» у підготовці фахівців із соціальної роботи. *Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали двадцять другої міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 17 листопада 2023 р.) / гол. ред. В. В. Корнєшук. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2023. С. 158-160
8. Павліченко П. П. Соціологія: навч. посібник 2 вид. К. : Лібра, 2002. 256 с. (2 шт.)
9. Смелзер Н. Проблеми соціології. Георг-Зімелівські лекції, 1995. / Переклад з англ. В. Дмитрук. Львів : Кальварія, 2003. 128 с.
10. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. К.: Академвидав, 2008. 456 с.
11. Соціологія: Підручник / В. Г. Городяненко, О. В. Гілюн, А. В. Демичева та ін.; за ред.. В. Г. Городяненка. 2 вид. К.: Академія, 2005. 560 с.
12. Соціологія: Терміни. Поняття. Персоналії: Навчальний словник-довідник / Піча В.М., Піча Ю.В., Хома Н.М. та ін.; за заг. ред. В.М. Пічі. К.: Новий світ-2000, 2002. 480 с.
13. Соціологія: Терміни. Поняття. Персоналії: Навчальний словник-довідник для студ. / Уклад.: Піча В.М., Піча Ю.В.,

- Хома Н.М. та ін., за заг. ред. В.М. Пічі. 2 вид., стереотип. К.: Новий Світ -2000, 2004. 480 с.
14. Черниш Н.Й. Соціологія : Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – 5-те вид., перероб.і доп. К.: Знання, 2009. 468 с.

Додаткова література

15. Бауман Зигмунт. Етика постмодерну / Пер. з англ. Р.Зимовець, О.Юдін, Д.Король. К.: Port-Royal, 2006. 329 с.
16. Бауман Зигмунт. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Пер. з англ. І.Андрущенко, М.Винницький. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
17. Бергер П. Л. Капіталістична революція: п'ятдесят пропозицій щодо процвітання, рівності і свободи: Монографія / П. Л. Бергер; Пер.з англ. С. О. Макеев, І. П. Дзюб, І. О. Кресіна; Передм. В. К. Черняка. Київ: Вища школа, 1995.
18. Бергер П. Л. 500 років протестантизму [пер. з англ. А. Дейнеки]. Всеукраїнський соціологічний часопис "СВОЄ". 2015. № 2-3. С. 48-55.
19. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. К.: Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
20. Глобалізація в соціологічному вимірі / НАН України, Ін-т соціології; К., 2011.
21. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. Київ: «Перун», 2003.
22. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: ІС НАНУ, 2004
23. Іванова Т.В. Вивчення емоцій у соціології – еволюція поглядів. *Socioprospace*. 2012. № 3
24. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: “К.І.С.”, 2004.
25. Пйонтковский В., Мажак І. Соціологія тіла як новий напрям соціології медицини. *Вісник Львівського університету. Серія соціол.* 2009. № 3. С. 170-188.
- Соболева Н. Соціологія суб'єктивної реальності / Н. І. Соболева. К.: ІС НАНУ, 2002.

26. Савицька О. В., Співак Л. М. Етноцентризм як механізм міжгрупового сприймання. *Етнопсихологія*. К.: Каравела, 2011. 264 с
27. Смилова морфологія соціуму / За ред Н. Костенко. К. : ІС НАН України. 2012
28. Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм в сучасній соціологічній теорії. К.: Логос, 2014.
29. Соціологічна теорія: традиції та сучасність / За ред. А. Ручки. К. : ІС НАНУ, 2007
30. Тарасенко В. Проблема соціальної ідентифікації українського суспільства: (соціотехнологічна парадигма). К. : ІС НАНУ, 2004
31. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ : ІС НАНУ, 2015. Вип. 2 (16). URL: http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
32. Abbott A. Processual Sociology. Chicago : University of Chicago Press, 2016.
33. Adler P. Everyday Life Sociology. *Annual Review of Sociology*. 1987. Vol. 13. P. 217-235
34. Alexander J. The Meanings of Social Life: A Cultural Sociology. Oxford: Oxford University Press, 2003
35. Archer M. The Reflexive Imperative in Late Modernity. Cambridge: Cambridge University Press, 2012
36. Berger Peter. Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective. United States: Doubleday. 1963. 191 p.
37. Boudon R. Will Sociology Ever Be a Normal Science? *Theory and Society*. 1988. Vol. 17. P. 747- 771
38. Coleman R. A Sensory Sociology of the Future: Affect, Hope and Inventive Methodologies. *Sociological Review*. 2017. Vol. 65 (3). P. 525-543
39. Crossley N. Merleau-Ponty, the Elusive Body and Carnal Sociology. *Body and Society*. 1995. Vol. 1 (1). P. 43-63
40. Denzin N. Post-Pragmatism. *Symbolic Interaction*. 1996. Vol. 19 (1). P. 61-75
41. Fox N. Sociology and the New Materialism: Theory, Research, Action. London : Sage, 2017

42. Graziosi M. Projecting Selves: From Insecurity to Reflection? *Current Sociology*. 2015. Vol. 63 (2). P. 182-197
43. Hochschild A. The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling. Berkeley : University of California Press, 1983
44. Interaction in Everyday Life / J. Lofland, ed. Beverly Hills : Sage, 1978
45. Introduction to the Sociologies of Everyday Life / J. Douglas [et al.]. Boston : Allyn and Bacon, 1980
46. Kalekin-Fishman D. Sociology of Everyday Life. *Current Sociology*. 2013. Vol. 61 (5-6). P. 714- 732
47. Karp D. Sociology and Everyday Life. Itasca : Peacock, 1986
48. Krause M. Recombining Micro/Macro: the Grammar of Theoretical Innovation. *European Journal of Social Theory*. 2013. Vol. 16 (2). P. 139-152
49. Lyng S. Existential Transcendence in Late Modernity: Edgework and Hermeneutic Reflexivity. *Human Studies*. 2012. Vol. 35. P. 401-414
50. Macionis J. Sociology. 14th edition, Pearson Prentice Hall, 2012.
51. Mouzelis N. Sociological Theory: What Went Wrong? Diagnosis and Remedies. New York : Routledge, 1995
52. Nettleton S. Cementing Relations within a Sporting Field: Fell Running in the English Lake District and the Acquisition of Existential Capital. *Cultural Sociology*. 2013. Vol. 7 (2). P. 196-210
53. Prandini R. Relational Sociology: a Well-defined Sociological Paradigm or a Challenging "Relational Turn" in Sociology? *International Review of Sociology. Themed Section: The Challenges of Relational Theories*. 2015. Vol. 25 (1). P. 1-14
54. Rosenthal E. The Era of Choice: The Ability to Choose and Its Transformation of Contemporary Life. Cambridge : MIT Press, 2005
55. Schwartz B. The Paradox of Choice: Why More is Less. New York : Ecco, 2004
56. Simon W. The Anomie of Affluence. *American Journal of Sociology*. 1976. Vol. 82 (2). P. 154-176

57. Sobol-Kwapinska M. Hedonism, fatalism and "carpe diem": Profiles of Attitudes Towards the Present Time. *Time and Society*. 2013. Vol. 22 (3). P. 371-390
58. The Sociology of Time / J. Hassard, ed. New York : St. Martin's Press, 2016
59. Turner R. The Real Self. *American Journal of Sociology*. 1976. Vol. 81 (5). P. 989-1016
60. Understanding Everyday Life: Toward a Reconstruction of Sociological Knowledge / J. Douglas, ed. Chicago : Aldine, 1970
61. Wacquant L. For a Sociology of Flesh and Blood. *Qualitative Sociology (Special Section on Carnal Sociology)*. 2015. Vol. 38 (1). P. 1-11
62. Weigert A. Sociology of Everyday Life. New York : Longman, 1981
63. Wrong D. The Oversocialized Conception of Man in Modern Sociology. *American Sociological Review*. 1961. Vol. 26 (2). P. 183-193
64. Yair G. Existential Uncertainty and the Will to Conform: The Expressive Basis of Coleman's Rational Choice Paradigm. *Sociology*. 2007. Vol. 41 (4). P. 681-698.

Інтернет-ресурси

65. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» <https://periodicals.karazin.ua/ssms/index>
66. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
67. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>
68. Портал PSYLIB <http://www.psylib.org.ua/>
69. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
70. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
71. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
72. International Sociological Association <http://www.isasociology.org/>

ДОДАТКИ

Додаток А
Приклад оформлення
титального аркуша розрахунково-графічної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»

Навчально-науковий інститут гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА
з дисципліни
«Теорії сучасного суспільства»

на тему «_____»

Виконав:
здобувач групи ЗІС-191
Петров Микола Сергійович

Перевірив:
канд. соціол. наук, доц. Нікон Н. О.

Одеса: 2025 р.

Додаток Б
Приклад оформлення
титального аркуша контрольної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з дисципліни
«Теорії сучасного суспільства»

Виконав:
здобувач групи ЗІС-191
Петров Микола Сергійович
Варіант № 2

Перевірив:
канд. соціол. наук, доц. Нікон Н. О.

Одеса: 2025 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
1 Назва розділу	5
1.1	
1.1.1	
1.1.2	
1.2	
Висновок до розділу 1	
2 Назва розділу	
2.1	
2.2	
Висновок до розділу 2	
3 Назва розділу	
3.1	
3.2	
Висновок до розділу 3	
Загальні висновки	
Перелік використаних джерел	
Додатки	

Додаток Г
Приклад оформлення рисунків і таблиць

Текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст. Текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст текст текст текст текст. Текст текст

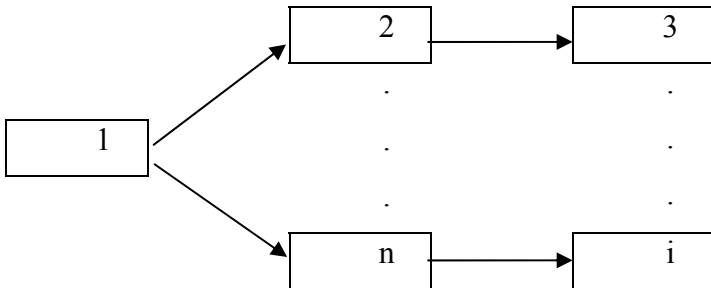

Рисунок 1 – Назва рисунку (джерело: [5])

Вирівнювання рисунка по центру, симетрично тексту.

Текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст. Текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст текст текст текст текст. Текст текст
Таблиця 1 – Назва таблиці (джерело: [32, с.95])

№, п/п	Перелік елементів	Кількість елементів	Примітка

Таблицю розміщують по центру, симетрично тексту.
Текст в таблиці, за умови якщо таблиця має розмір більше ніж на одну сторінку, дозволяється друкувати шрифтом Times New Roman розмір 12.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

книга, монографія, підручник:

Бондарчук О. І. Експериментальна психологія. К.: МАУП, 2003. 120 с.

Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: ІС НАНУ, 2004. 243 с.

книга, монографія, підручник з перекладом:

Бергер П. Л. Капіталістична революція: п'ятдесят пропозицій щодо процвітання, рівності і свободи: Монографія / Пер.з англ. С. О. Макеєв, І. П. Дзюб, І. О. Кресіна; Передм. В. К. Черняка. Київ: Вища школа, 1995. 800 с.

стаття з журналу, збірки конференції:

Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 70-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2019_1_8

джерело без автора, але з редактором:

Теорія і методи соціальної роботи : Підручник / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. К: Академія, 2005. 328 с.

інтернет джерело:

Семигіна Т. Дослідження у соціальній роботі: призначення, межі та методологія (презентація на круглому столі “Дослідження у соціальній роботі: сучасні стратегії та етичні виклики”, Львів, 4.02.2019р.). URL: https://www.researchgate.net/publication/330872804_Doslidzenna_u_socialnij_roboti_priznacenna_mezi_ta_metodologi_a_prezentacia_na_kruglomu_stoli_Doslidzenna_u_socialnij_roboti_sucasni_strategii_ta_etichni_vikliki_Lviv_4022019_r

Навчальне видання

НІКОН Наталія Олександрівна
ГВОЗДЕЦЬКА Богдана Григорівна

Теорії сучасного суспільства

Підп. до друку 28.11.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 6,7.

Наклад 300 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович

вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.

Тел. 0949464393, email – 7431393@gmail.com